

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14—
Pe 3 luni . . . 7—
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi Nrul 1|a.

INSERȚIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se i-
napoiază.

Bate-voiu păstorul și se va risipi turma

Când Mangra a săvârșit îngrozitorul păcat al trădării de neam, el știa bine, că scopul acestei trădări, înaintarea sa spre scaunul mitropolitan dela Sibiiu, numai atunci va putea fi ajuns, dacă va dovedi unguirilor, că dânsul este în situațiunea de a da ajutor efectiv politiceii ungurești de guvernament, care pe față și în chip mărturisit năzuiește spre creierea statului național maghiar unitar, care va să zică nimicirea etnică a popoarelor nemaghiare din Ungaria. Tot ce se împotrivesc acestei politici oficiale a statului ungar este privit ca fiind dușman Ungurilor și oricine ar aduce vre-o slăbire acestei împotriviri se face vrednic de recunoștința unguirilor și a guvernului unguresc.

Era evident, că persoana singură a vicarului Mangra, votul său în camera ungară, nu va să zică vre-un câștig pentru politica de maghiarizare și dânsul nu va putea să pretindă dela aceasta politică vre-un contraserviciu mai de seamă, dacă nu va ști să producă o simțitoare slăbire a celor ce se împotrivesc ei. Iertarea trecutului politic al lui Mangra și primirea iubitoare în sinul partidului guvernamental s'a făcut în buna credință, că acest trădător de neam va fi îndeajuns de iscusit, ca să știe aduce politiceii de maghiarizare ajuto-

rul, pe care lumea ungurească îl aștepta dela dânsul.

Sârbii erau divizați, certati, spartți în mai multe mici fărâmatări de partide politice, dușmaniți mai rău între sine decât cu unguirii, dânsii nu mai însemnau vre-o pedecă serioasă pentru politica oficială de maghiarizare a guvernelor ungurești. *Sașii* sunt resemnați și gata de moarte, la care vreau însă să ajungă fără dureri chinuitoare, ci îmbătați și enervați de opiul înșelăciunii de sine. *Slovacii*, tari acum vre-o 5 ani, sunt și ei divizați prin intrigile dușmanilor și prin ambiții personale, cari nu pot să încapă în cadrele strânse ale partidului național slovac. *Rutenii*, *Svabii* nici nu s'au deșteptat la conștiința națională. *Singurii români* mai reprezentau o forță însemnată de împotrivire la politica de maghiarizare a guvernului unguresc.

Partidul național român, tare, consolidat, unitar, izbutise a îndârji masele împotriva politiceii de maghiarizare a statului ungar, fără de care îndârjire, care avea să se manifeste la urmă prin împotriviri faptice, discutarea teoretică a nedreptăților, de cari suferim, făcă-se ea fie prin discursuri cât de distinse și temeinice în parlament, fie prin articole binesunătoare în ziarele cât de mondiale, toată lupta noastră politică nu este, decât o jucărie fără nici un rost, care nu numai că nu aduce nici un folos neamului nostru, ci dimpotrivă e stricăcioasă, căci obosește, disgestă și slăbește credința obșteii în puterea de viață a na-

țiunii noastre și face loc pesimismului, în care pot să incolțească germeii abdicării la viața națională. Partidul național român izbutise a se impune în viața publică a statului ungar ca o forță, de care trebuia în urma urmelor să se țină socoteală nu numai în Budapesta, ci și la Viena.

Primejdia aceasta a simțit-o contele Ștefan Tisza, cel mai genial bărbat de stat al Ungariei de azi. A prins pe vicarul Mangra, care de mult se oferia spre a fi prins și printr'ânsul a dat o puternică lovitură partidului național român. A tăgădui faptul acesta ar fi cea mai clasică dovadă despre neînțelegerea adevărului. Căci pentru vr'un partid politic nu poate fi o lovitură mai dureroasă și mai efectivă, decât cea suferită prin tradarea vreunui membru marcant al său. Prin asemenea tradare se sguduie încrederea obșteii în cinstea conducătorilor, se reduce peste tot nivelul moral al partidului, se dă prilejul cel mai binevenit tuturor clevetitorilor spre a-și face meseria, se produce aparența de justeță pentru toate faptele celor răi, celor slabi de înger. Cine ar fi crezut vr'odată că preotul Gheorghe Tulbure, ori protopopii Alex. Muntean al lui Vasile și Adrian Desseanu vor fi în stare vr'odată să subscrie aderența la adresa unui trădător de neam?

Tradarea vicarului Mangra a fost o lovitură foarte dureroasă pentru partidul național român. Ne-a izbit, ne-a mahnit, a răpit foarte mult din seninătatea luptelor noastre politice de până aci. Un astfel de

Un roman

— Trad. liberă după Hermine Villinger —
de Ecaterina Pitig

Eroi: unul de doi ani, celălalt de trei. În ce privesc relațiile familiare, împărțeau cam aceeași soartă amândoi, scoși fiind de mamele lor, de cum se crăpa de ziuă, după scurtă toaletă, afară n uliță și lăsați în paza domnului ș'a copiilor mai mari de prin vecini. Așa stetea Ionuț și Lenuța cu începutul primăverii, de era ploaie, de era soare, ca două puncte mici, cu totul independente în creațiune — despărțiți unul de altul printr'o șosea.

Încă de cu vreme și-au fost hătut la ochi, și ca atrași magnetic unul spre celălalt, stăteau acum la marginea văii pe care din porunca mamei nu era iertat s'o treacă.

Intr'o zi, însă, se săturase Lenuța de nefolositorul schimb de priviri și începu să cugete la vre-un mijloc, de-a da mai multă viață petrecerii. Asta, bine înțeles, nu era tocmai ușor de realizat, căci darul de-a exprima gândurile în cuvinte nu-i fusese încă hărăzit. Minte ei precoce îi spunea că la nici un caz nu-i putea zice micului camarad „mamă” — singurul cuvânt ce-l pronunța cu oarecare ușurință. Din norocire, după premeditare serioasă își aduse aminte, că mai știa să zică și „ma, ma”, ș'această zicere i-se păru potrivită. Mișca, deci brațele mici, înălța căpșorul ca un coșel când vrea să cânte și strigă din toate puterile: „Ma, ma”, cătră Ionuț de dincolo.

Acesta, deși cu un an mai mare stetea în ce privește cultura cu mult în urma vecinei sale, apar-

ținând acelei clase de oameni cu mai greoi spirit de pătrundere. Arunca și el priviri galeșe peste șosea, și lăsa pe Lenuța să-și țipe de nenumărate ori acel „ma, ma” al ei, fără a se citi măcar un semn de mulțumire pe obrazii săi rotunzi. Dar i-am face nedreptate, judecându-l astfel pe Ionuț, care de data asta ieși la iveală cu ceva de tot artistic, de care nimeni nu l'ar fi crezut capabil, și pe care-l studiase singur singurel după natură; el știa să imiteze lătratul cânelui.

După multă chibzuință se hotărî să-și arate și el arta, cum va putea mai bine, și strigă Lenuței de cealaltă parte, din toată puterea: „Vau, vau”. Ea fu cel mai mulțumitor public de pe fața pământului și petrecerea era acum în toiul ei. Dar într'o zi se plictisise Lenuța de vecinicul „vau, vau” și doria variație. Fără îndoială, ea simția în mod nelămurit dorul de-a vedea pe Ionuț din apropiere, căci de câteori se ivea soarele, luceau bucelele lui în auriul cel mai frumos. Făcu deci semn, când cu mânuța dreaptă, când cu cea stângă, crezând că doar-doar va veni, dar toate n' deșert. Ionuț rămase țepăn la locul dincolo de vale.

Știa el bine de ce. Picioarele-i erau așa de strâmbe, încât nu-și putea permite decât pași mici de tot și cu băgare de samă, căci avusese prea des neplăcerea de-a cădea n nas.

Lenuța, din contră, punea o încredere desăvârșită în piciorușele ei lungi de patru policari; fără să mai stea mult la gânduri, își luă inima'n dinți și porni spre vâlcea. Știa bine, că mamă-sa-i făgădui-se bătaie, de va trece șoseaua, cu toate acestea își apucă frumusețea rochița, cum văzu, că fac fetele cele mari, și ncerca veselă călătoria spre celălalt trotuar.]

Lucru n'a mers tocmai așa neted. Întâi i-a rămas gheata înămolită în vâlcea. De-atâta jertfă l'a fi ținut de sigur vrednic pe Ionuț, căci a pășit nestingherită mai departe. În mijlocul șoselei se împiedeca de-un bolovan, și pân' să prindă de veste se pomeni zăcând pe pământul ud. Atunci nu mai lipsi mult să-i dea lacrimile, căci își părea grozav de străină în lumea asta mare și largă. O privire, însă spre bucele galbene ale lui Ionuț îi dădu curaj, se ridică de jos și străbătu cu mare energie distanța ce-i mai rămăsese.

Iat'o stând acum în fața băetandrului gros și țepăn, privindu-l pentru întâia oară din apropiere. Din nenorocire soarele tocmai s'acunsese după un nor, așa că bucelele cele galbene erau lipsite acum de orice lustru.

Cine mi-ar putea ghici ce se petrecea în clipa asta în sufletul Lenuței! Se gândea ea, poate la gheata care-o jertfise, la căzătura, care întrun mod așa de puțin delicat o adusese n atingere cu pământul umed, la bătaile ce-o așteptau pentru călcarea poruncei părintești, și i-se părea poate acum că ținta dorului ei nu-i vrednică de atâtea suferințe?

Destul, că Lenuța se ridică n vârful degetelor și-i arse lui Ionuț o palmă sdravănă. Acesta frește, nepregătit pentru-o astfel de întâlnire; își pierdu echilibrul și căzu țipând în vâlcea. Lenuța-i mai aruncă o privire plină de reproș, absolut lipsită de compătimire, își apucă rochița și trecu dincolo.

De-acum putea surăde soarele mult și bine, bucelele lui Ionuț puteau luci cât de frumos — romanul se sfârșise.

trădător n'a mai avut nefericitul nostru neam românesc. Conte Tisza, surprins el însuș de efectul trădării, se îngâmfase peste măsură și declarase la Oradea-Mare și la Arad, că Statul-Ungar nu recunoaște îndreptățirea nici măcar a unui partid moderat român, nici a unui partid guvernamental român și peste tot nu poate permite nici o grupare politică românească. Și totuș partidul național român a fost destul de sănătos, ca să se vindece iute și ușor de rana pricinuită prin tradarea vicarului Mangra.

Se vădise, că prin tradarea unui om, fie el cât de marcant și de valoare, un partid nu se poate slăbi în mare măsură, cu atât mai puțin se poate desființa. Toată lumea românească se desmeticise din groaza, ce i-a pricinuit-o tradarea și se credea chiar că după criza, peste care a trecut, partidul național român se va face mai încheșat, mai puternic. Nu crezuse nimeni, că vicarul Mangra va încerca nimicirea partidului nostru ori chiar numai ruperea și slăbirea lui. Nu crezuse nimeni, că vicarul Mangra ar putea să facă lucrul acesta chiar dacă ar voi să-l facă. Bucuria generală însă n'a putut fi durabilă. În curând se ivesc în viața noastră publică simptome îngrijorătoare.

Protosincelul Roman Ciorogariu dela Arad, un vechiu și nedespărțit tovarăș și amic al vicarului Mangra, cu prilejul alegerilor parlamentare din 1910, impune cu deasila candidatura lui Sever Bocu în cercul Borosineului. I-s'a spus de mai nainte, că forțarea acestei candidări produce neșmintit nemulțumiri mari și neînțelegeri în partid. Toate rezonanțele și toate rugămintele și prevederea absolut sigură a neînțelegerii și astfel a slăbirii partidului, — au fost zadarnice. Protosincelului Ciorogariu nu i-a fost de candidatura lui Bocu, ci i-a fost de slăbirea partidului. *Rezultatul, prevăzut și profetizat și signalizat dovedește mai presus de orice îndoială intenția păcătoasă.* Neînțelegerea s'a ivit și era aproape ca partidul deja atunci să se rupă în două.

Era însă partidul național român destul de viguros și a trecut fără vre-o daună mai mare și peste această a doua criză.

Am intrat în alegeri. Gruparea protosincelului Ciorogariu pe față sprijinea candidaturile naționale, în ascuns însă, cât putea, producea bănuiele, aprindea confesionalismul, iscodea fel și fel de mici intrigi, cari toate împreună au dat rezultatul, că în comitatul Aradului, unde „Tribuna“ și Victoria și Ciorogariu sunt absolut stăpâni, afară de d. dr. Pop, căruia nu i-s'a pus contra candidat, toți candidații naționaliști, în frunte cu d. Octavian Goga au căzut și încă destul de rușinos. Rezultatul dovedește păcatul. Protosincelul Ciorogariu a zis-o și a scris-o adeseori, că în anul 1906 pe deputații români din comitatul Aradului „Tribuna“ i-a făcut deputați. Așa dară tot „Tribuna“, împreună cu d. Ciorogariu i-a și trântit în anul 1910. Este foarte caracteristic pentru situațiunea aceasta faptul, că în cercul Radnei, la alegerea din urmă, din comuna Baia, unde preotul este tatăl părintelui Vățian din Arad, ciracul cel mai intim și cel mai neastâmpărat al protosincelului Ciorogariu, din cele mai bine de 100 de voturi, candidatul naționalist n'a primit absolut nici un vot afară de cel al preotului, care a crezut să mân-

tuiască în chipul acesta principiul: și varza și capra.

Au trecut însă și alegerile. Cu tot dezastrul lor partidul rămăsese destul de încheșat. Totuș asupra sufletelor se înstăpânise un fel de ceată mohorită. Lumea începuse să fie nervoasă, zvonuri în dreapta, șoapte în stânga, temeri, presimțiri funeste.

Incepusem a simți, că se lucră cu o istețime diabolică la destrămarea partidului național. Nu ne-am înșelat. În toamna anului 1910 „Tribuna“ deschide focul împotriva bărbaților marcanți ai partidului. Nu puteau să facă lucrul acesta sub mantaua lui Mangra, căci imediat ar fi fost nimiciti. O, protosincelul Ciorogariu e mult mai cuminte, decât să nu fi înțeles lucrul acesta. Dimpotrivă, s'au dat la licități în intrasigență, au dat loc dlui O. Goga să ucidă în publicitate pe vicarul Mangra și pe Ioan Slavici, cu cari protosincelul Ciorogariu a continuat să susțină prieteneștile sale legături tot atunci, când d. Goga văzuse pestilență în preajma acestor oameni. Nu are a face. Scopul sfințește mijloacele. Vorbă predilectă a protosincelului Ciorogariu: „*Getrennt marschieren, vereinigt schlagen*“. Mangra adună în jurul său Bihorul, Ciorogariu sparge prin „Tribuna“ partidul național și adună în jurul său preoțimea ortodoxă din o parte a diecezei Aradului. Cum întrebam despre preotul Gheorghe Tulbure și protopopul Alexandru Munteanu din Bihor, astfel ne putem întreba: Cine ar fi crezut vr'odată, că protopopul Procopiu Givulescu va iscăli între astfel de împrejurări aderență la adresa prietenului lui Mangra?

E piatră tare partidul național român. El nu poate fi zdrobit cu o singură lovitură de săcuri. Dar poate fi măcinat cu încetul. Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo. Incetase focul mai astăvară. Mulți credeau, că disidenții au revenit la matca partidului. Un A. D. Xenopol le trimite arcol și-i povățuește la pace. Dar pentru scopurile lor pacea e mortiferă. Astfel ca din senin protosincelul Ciorogariu începe loviturile din nou și apariția într'o broșură a articolelor politice ale domnului O. Goga, la cari s'a dat întreg răspunsul la timpul său, se preface în prilej de a se năpusti din nou asupra partidului național prin atacarea neomenească a bărbaților lui conducători.

În cursul verii prin seria splendidă a adunărilor populare partidul începuse a se reculege. Ciorogariu nu poate suferi însă lucrul acesta și astfel, când deputații își reîncep activitatea în parlament, cel dintâiu lucru, ce trebuie să-l facă „Tribuna“ este o infamă ieșire împotriva domnului dr. Teodor Mihali pentru bărbăteasca sa vorbire parlamentară din 20 noemvrie nou.

Mangra n'a putut să spargă singur partidul național. Încercările de seducere prin tractările cu d. dr. Ioan Mihu n'au isbutit. Protosincelul Ciorogariu a aflat mijlocul sigur de a desființa ori măcar a destrăma partidul național român: *bate-voi păstorul și se va risipi turma.*

Rezultatul dovedește păcatul. Noi însă ne vom face datoria. Vom apăra partidul național, care singur este chemat și singur va fi în stare să schimbe înspre bine soarta amară a națiunii noastre din Statul-Ungar și pentru scopul acesta sfânt chemăm în ajutor pe toți românii de bine. Lupta o vom duce până la sfârșit.

Românii în Ungaria și ungerii în România

Mai demult și în repetite rânduri am protestat împotriva asemănării ce ziarle ungurești șoviniste încearcă uneori, — când le vine la socoteală, — să facă între situația noastră, a românilor din țările coroanei ungare, și aceea a oaspeților maghiari din România. De-aceea nu putem să vedem decât cu părere de bine când, indiferent de motive, vedem și pe acele ziare întorcându-se și adoptând un punct de vedere mai potrivit realității și dreptei judecăți, în această privință.

Ne aducem aminte cu câtă ironie un ziar maghiar — poate chiar mai multe — combătea teza din articolul nostru, de care cititorii își mai aduc poate aminte: „România — altceva!“ — Cum se poate? E altceva cu ungerii din România, și altceva cu românii din Ungaria?... Domnii valahi vor pentru dânsii excepțiuni, privilegii, etc.! — Ei bine, iată că a venit rândul aceluiaș ziar maghiar — aceluiaș poate — ca să pledeze acuma el pentru teza: „Ungaria e — altceva!“

Consecvenți cu noi înșine, noi nu vom combate acuma această teză, ci dacă mai avem ceva de observat, e numai cu privire la aplicarea ei. — Da, e altceva situația românilor în Ungaria și altceva situația ungerilor în România; dar să vedem ce anume are să rezulte din această deosebire, corect precizată și cu consecințe în chip cinstit trase dintr'însa.

Prilejul cu care ziarul maghiar și-a adus aminte de ea, de această deosebire, este acela al discuției iscate asupra „reciprocității“ ce ar fi, că dacă trupe teatrale maghiare pot dobândi încuviințarea de a da reprezentații în România, aceeaș încuviințare să se dea și trupelor teatrale din țara românească să dea reprezentații în țările coroanei ungare. — La început, ziarle șoviniste maghiare încercaseră cu minciunea, cu mistificarea. Că adevărul reciprocitatea a și început, din partea românească, prin faptul că „trupele teatrale“ Corfescu și Rădulescu colindă chiar acuma prin Ardeal și Ungaria... Deși faptul nu era așa, căci nici nu există „trupe teatrale“ Corfescu și Rădulescu, afirmarea ziarului maghiar putea totuși să aibă un preț, ca argument pentru viitor; de pildă: o trupă teatrală românească să ceară concesiune, care să i-se dea și ei, cum s'a dat așadară „trupelor“ citate de ziarul maghiar; nu putea fi nici cum motiv ca ceea ce s'a acordat unuia să nu se acorde și altuia; sau atunci... se dădea pe față în chipul cel mai eclatant minciuna, mistificarea...

Poate de o asemenea eventualitate se va fi temut ziarul maghiar, și de aceea s'a grăbit să revină, până nu-l'a prins cineva de vorbă, și să desvolte acuma altă teorie, cu totul contrară aceleia a „reciprocității“... Anume: Nu e acelaș lucru, zice el, — deoarece în România, în special în București, unde e vorba să dea reprezentații o

trupă ungurească, este o colonie maghiară, compusă din *supuși ungari*, — pecând în Ungaria românii sunt cetățeni ai acestui stat.. Urmarea ar fi că, după legile și obiceiurile ospitalității, ungarilor, *străini* în România, n'ar putea fi împiedicați, câtă vreme nu contravin legilor acelei țări, să-și aducă, spre petrecere și cu rizicul lor propriu, o trupă teatrală din patrie pentru câteva reprezentări, — pe când... Partea a doua a raționamentului ziarul n'o mai amănunțește, dar ar reieși dela sine: românii de aci, nefiind *oaspeți*, nefiind străini în această țară, pot să fie opriți de a-și aduce trupe teatrale de aiurea, spre petrecerea și cu rizicul lor propriu!

Ciudată, am spus, este numai *urmare*, aplicarea tezei: ca niște *oaspeți*, niște *străini*, să poată avea mai multe drepturi într-o țară, decât în alta propriei ei cetățeni și locuitori băștinași... Dar constatarea, teza în sine, este conformă realității și dreptei judecări: Nu avem să măsurăm cu aceeași măsură situația, și drepturile, românilor în țările coroanei ungare, și ale ungarilor în România.

Sunt — își aduce aminte ziarul maghiar și de aceasta, — sunt și în România o mână de sacui, în câteva sate dela granița Moldovei, cari se bucură de cetățenia românească... Dar nici situația acestora nu poate fi comparată cu cea a românilor din Transilvania și Ungaria, mai întâiu având în vedere numărul acelor sacui, cari nu egalează, pe departe, nici pe acela al maghiarilor *oaspeți* în România, — și apoi și întreaga lor organizare socială, ei nefiind altceva, în totalitatea lor, decât niște muncitori agricoli, în deosebi fără nici un fel de aspirație de ordine politică internă.

Va să zică: Așa am spus întotdeauna, așa spunem și noi, că nu se potrivește situația românilor din Ungaria cu a ungarilor din România, deci pe un astfel de teren nu poate fi chestiune de „reciprocitate“ între unii și alții. Dar noi, tocmai întemeiați pe deosebirea aceasta, pretindem că drepturile noastre aci sunt și trebuie să fie altele, neasămănat mai largi și mai întregi, decât acele ale acelor de acolo: drepturile unor *oaspeți* adică, într-o țară, neputând fi în nici un caz aceleași, și de aceeași natură, cu ale unor cetățeni, autohtoni, în altă țară.

Urmările, aplicarea tezei, putem să le mai discutăm. Deocamdată, încheiam cu constatarea cu care am început: nu putem vedea decât cu părere de bine, când și contrazicătorii noștri recunosc, măcar în teorie și chiar indiferent de motivele cari momentan îi îndeamnă, îndreptățirea tezei pe care noi am susținut-o întotdeauna, și am argumentat-o de atâtea ori.

Prilejuri de a o mai scoate în evidență vom mai avea, — și este unul chiar acum, în discuțiile ce se urmează în parlament.

Minciunile „Tribunei“

În nr. 246 din 10—23 noemvrie sub titlul „Românul se va muta la Cluj“ Tribuna publică o corespondență, în care d-lui dr. Teodor Mihali i-se atribue declarația, că dânsul ar fi primit din toate părțile solicitări, ca să mute „Românul“ dela Arad la Cluj, iar despre d. dr. Alexandru Vaida-Voevod se zice, că dânsul a propus chiar mutarea „Românului“ la Cluj „angajându-se să ia d-sa direcțiunea organului mutat în acel oraș“.

Știam din capul locului, că această corespondență a „Tribunei“ cuprinde *minciuni*. Am ținut totuși să ne informăm deadreptul dela cei vizați și astăzi suntem formal autorizați a declara, că întreg cuprinsul corespondenței fabricate, sigur, de Schiopii „Tribunei“, este o simplă și nerușinată minciună. Nici d. dr. Mihali, nici d. dr. A. Vaida n'au zis nici un singur cuvânt din cele, ce li-se atribue.

Ca lumea să vadă și mai bine, ce mijloace folosește „Tribuna“ în zbuciumul ei pentru existență, revenim cu acest prilej la o altă minciună ceva mai veche a „Tribunei“. În numărul său din 13 oct. a. c. acest organ de comandă aduse o altă corespondență din Viena (fabricată tot de Schiopii redacției), în care se zicea că corespondentul din Viena al Tribunei ar fi ciulit cu urechea, ca un șpion canalie, la o convorbire a d-lui dr. A. Vaida cu cineva și ar fi auzind pe acesta zicând; „*Mă tem foarte mult, că Goldiș Laczi ne va trage chiulu*“.

D. V. Goldiș a primit atunci imediat o scrisoare dela d. Vaida, în care se arăta, că toată știrea aceasta este infamă minciună. D. Goldiș n'a voit însă atunci, să dea publicității această desmintire, deoarece nu credea necesar a cheltui hârtie și cerneală cu minciunile „Tribunei“. În urma atitudinii mai recente a acestui organ de scandal ne vedem acum necesitați a publica scrisoarea d-lui dr. A. Vaida, care este următoarea:

„Frate Goldiș!

Sunt convins, că nu ai dubitat nici un moment, că scorniturile din 13 octomvrie ale ziarului oțelit, datate din Viena, au fost fabricate de unul dintre micii Pantelimoni din redacție, la porunca unui șefpantelimon comanditar. Căci Tu știi bine, că eu nicicând nu Ți-am zis „Laci“, cum obicinuesc să Te numescă cu predilecție ceice se adapă dintr'un potir politic cu amicul lor Mangra. Cine ca student a făcut cunoștință cu pușcăriia pentru falsificare de iscălituri, de ce s'ar sfi să falsifice rapoarte, când fără teamă de pedeapsă poate publica orice banditisme în „Tribuna zilelor noastre“, scutit de aureola poetică a lui Goga, de reputația caracterului de oțel al lui Bocu și de renumele național neprihănit al lui Ciorogariu. Unul pentru toți și toți pentru unul „îndrumătorii oțeliți“ vedem cum regenerează viața noastră publică tot mai mult. Lasă-i să se sinucidă pe încetul, plictisind publicul cu repetarea vecinică a acelorasi fraze monotone lipsite de idei și de originalitate, pe cari nici cel mai prost oțelit nu le mai citește și nu le mai ia în serios. Nu prăda

zacherlina penei Tale pentru aceste musculițe, cari și-au vărsat deja tot veninul.

Al Tău stimător

Dr. Alex. Vaida.“

Vom mai reveni.

„Budapesti Hirlap“ și d. deputat Vaida

Însemnătatea discursului de ieri al dlui deputat dr. Vaida-Voevod se remarcă și prin faptul, că cel mai răspândit, cel mai de frunte și cel mai șovinist ziar din capitală, care este „Budapesti Hirlap“ în numărul său de azi sub titlul „Vaida“ apreciază într'un primarticol acea vorbire. Apreciarea, bine înțeles, se face după calapodul obicinuit zicându-se, că toate aserțiunile d-lui Vaida despre politica de maghiarizare ale ungarilor „sunt minciuni notorice“. Și iarăși vine „Budapesti Hirlap“ cu autonomia bisericeii ortodoxe și a celei unite, în care s'ar validata exclusiv limba românească. Zice „B. H.“: „N'au românii asociațiune culturală românească? N'au bănci, cari stau în serviciul mișcărilor naționaliste? N'au gimnazii cu limba de propunere românească? N'au școli, unde copiii nu învață ungurește? N'au preoți, cari nu știu ungurește? N'au chiar prelați cari nu știu de loc, ori știu rău ungurește? Așa întrebări fi pune „B. H.“ dlui Vaida. Și-l mai întreabă: „Nu-i adevărat, că ciangăilor din Moldova nu li-se dau preoți unguri, ci li chinue cu preoți italieni? Că nu le dau învățători unguri, ci trebuie să învețe în școli valahe? În biserică nu este permis a predica ungurește, ci numai valahicește; acolo trebuie să cânte și să se închine valahicește; nici a se spovedi nu este permis ungurește și lângă sicriul mortului trebuie să asculte iertăciunile în limba valahă“.

Așa de grozavă este soarta bieților Ciangăi în Valahia. Și continuă astfel: „Dacă însă privim la țărănul din Valahia, care în România liberă se bucură de o astfel de libertate, încât tot cam la 10 ani face câte-o răscoală țărănească, atunci putem zice, că țărănii noștri valahi în privința sanitară, economică, ba chiar culturală sunt curat aristocrați în comparație cu țărănii schingiuiți din Valahia“.

Constatarea din urmă o face „B. H.“ după ce recunoaște marele merit al deputatului român de a fi remarcat cu atâta istetime deplorabila stare igienică a populațiunii din Ungaria și imoralitatea înspăimântătoare, propagată chiar prin multe organe de publicitate ungurești.

Are însă articolul din „B. H.“ o parte, în care se cuprinde un mare adevăr. Spune adecă ziarul șovinist, că partea politică din discursul d-lui Vaida nu se referă la suferințele românilor ca indivizi, ci la suferințele românilor ca națiune. Și nedreptățirea noastră națională, nici archișovinistul „B. H.“ n'o poate nega. „Deputatul Vaida“ — zice șovinistul — „vrea să creieze aici națiune valahă, națiune slovacă, națiune sârbă și pentru aceste reclame drepturi egale. Dar această egalitate de drepturi nu va produce liniștea dăinuitoare, ci ar proclama războiul neîncetat. Poate să vină și aceasta, dacă vor învinge nebunii și intriganții, cari promit și pretind votul universal și secret. Dar Alex. Vaida poate lua la cunoștință că și atunci tot noi vom fi mai mulți. (Adecă unguri. N. tr.) Și resbelul acela nu se va termina cu pace, ci cu subjugare. Orică noi, cei mai mulți, vom subjugă pe cei mai puțini, orică un al treilea ne va subjugă pe noi pe toți. În această întrecere Alex. Vaida și soții lui nu pot decât să piardă. Căci cu minciuna nu poți învinge, chiar când ai minți pentru adevăr.“

Asupra acestei părți din articolul aci reprodus vom reveni.

Audiența ministrului Hazai la M. Sa. Ministrul de războiu al honvezilor, Samuel Hazai, azi la ora 10 și jum. a. m., s'a prezentat în audiență la M. Sa. Ministrul a raportat M. Sale, despre discursul discuției proiectelor militare. După audiența ministrul Hazai se va întoarce la Budapesta.

Conflictul ruso-persan. Londra. — Agenția Reuter află, că în urma ruperii relațiunilor rusopersane, Persia a rugat guvernul britanic să propună dânsul ce anume atitudine să urmeze Persia.

Persia se declară gata, dacă va fi necesar, să primească cererile rusești, dată fiind puterea Rusiei, dar numai să nu treacă trupele rusești prin Persia, sau eventual să se întoarcă în Rusia.

Teheran. — Agenția Reuter află, că Salared Dauleh a reluat ofensiva, dar a fost bătut perzând 500 de oameni.

Trupele guvernamentale, au pierdut 50 de oameni.

Fostul șah, după tentativele fără succes de a pătrunde la Asterahad, s'a întors la Komestepe.

200 de cazaci ruși sunt în drum spre Asterahad. Regentul a convins pe fostul prim-ministru să formeze noul cabinet.

Londra. — Forțele rusești din estul Siberiei vor fi mobilizate.

Revoluția din China. Juancikai a declarat ambasadurilor străine că revoluția va dura mai mulți ani.

Cea mai mare dificultate e că nu mai poate comunica telegrafic cu provinciile cari s'au declarat independente, din pricină că firele telegrafice sânt întrerupte.

Peking. — Comisiunea imperială a cerut urgenta suprimare a cozilor și introducerea calendarului gregorian, cu începere dela 1 decembrie.

Un edict pentru ambele reforme stă pregătit.

Londra. — Depeși din Peking anunță că misionari suedezi cari au adus dela Kiangfu la Tientsin știrea despre masacrarea albilor, au fost atacați și jefuiți în timpul călătoriei lor de către chinezi.

Din comunicările lor reiese că masacrele n'au fost comise de manciurieni ci de chinezi și erau îndreptate împotriva manciurionilor.

Misionarii povestesc că asasinarea a numeroase fete chineze a avut loc pentru motivul că fetele cari fuseseră îndemnate de revoluționari să renunțe la bandajele destinate la mutilarea picioarelor lor, au fost luate drept fete de manciurieni.

Acord greco-turc în privința Cretei. În cercurile diplomatice din Paris se asigură că între Turcia și Grecia s-ar fi încheiat un acord, conform căruia se asigură insulei Creta pe timp de 40 de ani o deplină autonomie.

În schimb Grecia se angajează să nu admită pe deputații cretani trimiși în parlamentul din Athena și să împiedice formarea și trecerea de bande grecești pe teritoriul turc.

Se așteaptă oprirea imediată a boicotului contra mărfurilor grecești în Turcia.

Din Athena s'ar fi trimis în Creta indicațiuni în sensul de a se respecta acest acord.

Chestia națională în camera deputaților

Discursul deputatului Pop. — Mame-lucii în frunte cu Mangra fac gălăgie. — Ministrul președinte Khuen răspunde deputaților români.

De cinci zile, de când a lăsat din nou cuvântul în camera deputaților, prezidentul clubului deputaților români d. dr. Teodor Mihali expunând în mod demn și calm chestiunea națională, debaterile bugetului având ca fir roșu chestiunea naționalităților, au părăsit alvia monotonă și prezintă zi de zi tot mai mult interes.

Discursul magistral de ieri al deputatului dr. Vaida a îndârjit patrioții de teapa lui Farkas Pál, Mangra și Sümegi.

Indignarea lor prefăcută și-au manifestat-o astăzi, când a urmat deputatul Șiriei dr. Șt. C. Pop să reprezinte cauza națională.

Correspondentul nostru din Budapesta ne telefonează, că discursul distinsului nostru deputat a stârnit interesul general al camerei. Când i-a venit rândul, culoarele parlamentului s'au golit și toți deputații prezenți au grăbit în sala de ședințe. Erau de față aproape toți miniștrii în frunte cu premierul contele Khuen-Héderváry.

Deputatul român a urmat la cuvânt după discursul lui Kovácsy Kálmán, care cerea zidirea în stil mare a orașului Budapesta.

Dar vorbirea acestuia a rămas fără efect. Când însă soneria prezidentului anunță venirea la rând a deputatului român, sala aproape se umple de deputați și d. dr. Ștefan C. Pop își începe discursul într-o tăcere și liniște perfectă, care era să se schimbe însă de grabă într-o gălăgie infernală.

— **Comitatele sunt cuibul corupției și nepotismului,** zice d. Pop. Și imediat din toate părțile deputații sar ca mușcați de șerpi. Cer dela președinte să-l îndrume la ordine pe deputatul român. Președintele sună cu toată puterea, dar deputații vociferează mai departe și nu se face liniște, până când președintele în sfârșit îndrumă la ordine pe deputatul român.

— *Legea despre egala îndreptățire a naționalităților nu se execută,* — continuă d. dr. Ștefan C. Pop.

Din nou o larmă infernală. Deputații zbiară: la ordine, la ordine! Președintele din nou îndrumă la ordine pe deputatul nostru.

— Dumniavoastră obiectionați, că noi săvârșim abuzuri? Priviți la comitatul Bereg, acolo maghiarii au săvârșit cele mai detestabile scandaluri. În comitate numai atunci există ordine și pace, până când familiile nemeșilor unguri, se înțeleg asupra oaselor de ros. Dacă înțelegerea aceasta din vre-o cauză ori alta se strică, îndată dispăre ordinea și pacea și cele mai mari scandaluri ies la iveală.

Se naște acum, o adevărată furtună. Deputații strigă până la răgușală. Bat băncile, dau din picioare și amenință cu pumnii. Se scoală în picioare tristul călugăr Mangra, conliturghisitorul călugărului Ciorogariu și strigă, cât îl ia gura:

— Nu-i adevărat! Nu-i adevărat!

De era acolo și tovarășul său, Ciorogariu, nefericitul ăsta de gângav, ar fi sărit împreună asupra unitului să-l zugrume.

— N'aveți să ne amenințați, că ne veți da gata odată, stimaților domni, cum vă propune șvabul Haydin Imre, ci mult mai cuminte ați face dacă v'ați da silința să ne înțelegeți, — continuă d. dr. Ștefan C. Pop.

— Instituțiunea virilizmului este rușinea statului nostru, dreptul de candidare a prefectilor este cea mai obraznică palmuire și falsificare a drepturilor cetățenești.

Astfel continuă a vorbi neînfricatul nostru deputat, iară ungușii din toate taberele schimbă la fețe și se unesc perfect în nesăbuita lor ură față de „obraznicul” valah, care cu atâta îndrăzneală cutează să tragă masca de pe fața hădoasă a falșei constituțiuni ungurești.

Discursul acesta înflăcărat al d-lui deputat dr. Ștefan C. Pop îl vom da în numărul nostru de mâine oferind astfel „Tribunei” din nou binevenita ocaziune să-și bată joc de lupta din parlament a celor 5 deputați români.

Spre sfârșitul ședinței ministrul președinte contele Khuen-Héderváry a răspuns oratorilor de până aci, îndeosebi deputaților români.

A recunoscut, că aceștia în multe chestiuni au dreptate și a propus că se va interesa mai deaproape de plângerile românilor și-și va da toată silința întru sănarea lor.

Mâne vom reveni mai pe larg asupra acestei interesante ședințe.

DISCURSUL dlui dep. dr. Alex. Vaida-Voevod

rostit în ședința dela 23 noembrie n. a Camerei ungare

Onorată cameră!

Dacă vom face o călătorie dealungul țării, dela Orșova la Brașov ori dela Bruck până la Sighetul-Marmației, vom întâmpina în drumul nostru un fenomen foarte curios. Pământul țării noastre e un adevărat Canaan, ca și care abia de vei găsi o altă țară în întinsul Europei. Sub clima blândă a acestei țări rodesc, așa zicând, toate plantele de cari avem nevoie în gospodărie, dela grâu până la migdale. Dar nici în regnul animalelor și în cel mineral nu e mai puțin bogat pământul țării noastre, care ascunde în sinu-i comori nesecate, ca aur, fier, cărbuni și altele. Și cu toate acestea ce contrast izbitor între averea naturală a țării și între bunăstarea popoarelor ei! Căci ori unde am merge, cea mai neagră mizerie o întâlnești alături de bogățiile și frumsetile naturii, cu cari bunul Dumnezeu a binecuvântat țara aceasta.

On. cameră! Cred că ați citit cu toții discursul ce l-a rostit înainte cu vre-o doi ani numai, oratorul oficios al serbării „Széchenyi”, care-l încheia cu cuvintele: „Nu e fericit maghiarul”, și cred că ați înțeles de ce a rostit oratorul din vorbă cuvintele acestea. Ei, și dacă maghiarul nu e fericit, atunci vă puteți închipui cu cât mai puțin pot fi fericiți nemaghiarii în „Hungaria felix!”

Sümegi Vilmos: În țara aceasta nu sunt, decât maghiari.

Dr. Al. Vaida: Între astfel de împrejurări, având o astfel de situație economică, cu o așa administrație și între astfel de referințe publice nu e mirare, dacă poporul nu vede în stat pe ocrotitorul, binevoitorul și conducătorul său, ci vede în el un dușman de moarte, fie poporul acela maghiar, fie nemaghiar. Să ne întrebăm, on. cameră, ce poate fi cauza acestui fenomen trist? Înzădar i-am căuta originea în anomaliiile mărunte din administrație ori din justiție, înzădar am căuta să-l motivăm cu starea înapoiată a poporului, deoarece singurul motiv al acestor fenomene triste e, că de decenii întregi nu se ridică o idee mare, un principiu conducător, care să aibă darul de a uni într'un gând pe toți cetățenii patriei, fără deosebire de confesiune și naționalitate. Unde e individualitatea aceea mare, care să poată produce o însufățire generală, ca toți să tindă spre un unic scop sfânt și mare, ca toți să-și consacre toate energiile întru ajungerea acestui scop. (*Așa-i în centru!*) Înzădar caut între bărbații de stat și între politicianii fruntași ai deceniilor din urmă pe omul genial, care să fi sămănat o astfel de idee conducătoare în viața publică a țării, și care să fi avut și autoritatea cuvenită, ca să poată strânge într'un singur mănunchiu pe toți cetățenii țării pentru realizarea ideii. O astfel de individualitate nu pot găsi. (*Miscare*).

Credeți-mă, on. cameră, că prea puțin folos avem dintr'o idee mare și frumoasă, ce eventual o aruncă un ministru sau altul în opinia publică, tot atât folos avem și din lupta ce o poartă unele partide din opoziție pentru realizarea unei idei, pânăce nu ne trimite providența divină, pe omul, care să descopere ideea într'adevăr mare și care să știe afla modalitățile pentru înlăptuirea ideii. (*Miscare*). Atunci numai se vor putea sana relele, până atunci însă letargie va dăinui și mai departe și va împiedeca atât progresul maghiarimii cât și al naționalităților. (*Miscare și sgomot. Președintele sună*).

Farkas P.: S'auzim ideea mare!

Dr. Al. Vaida: Dacă aş avea eu o astfel de idee, atunci eu aş fi bărbatul mare și providențial!

Vermes Z: El ar fi atunci oul lui Columb! (*Ilaritate în dreapta*).

Dr. Al. Vaida: Proastă politică au făcut guvernele deceniilor anterioare, când au crezut, că pot orbi până în infinit maghiarimea, susținând la suprafață chestia naționalităților. Cu ce și-au consumat energiile în timpul acesta țara și popoarele ei? Cu aceea, că au făcut din politica de maghiarizare o chestie primordială de stat, (*Miscare*) anume au prezentat poporului maghiar chestiunea așa, că ori îi succede statului să maghiarizeze țara întreagă, ori dacă nu, atunci Ungaria va înceta să mai existe. În sbuciumarea maghiarimei, de a ajunge acest scop, s'au cheltuit toate energiile neamului d-voastre, iar pe de altă parte fiind și noi siliți să opunem rezistență tendințelor de a ne maghiariza, a trebuit să ne consumăm și noi forțele în lupta grea de apărare.

Farkas Pál: De ce nu și-au consumat sașii forțele?

Dr. Al. Vaida: Vă atrag atențiunea asupra testamentului politic al celui mai decis reprezentant al acestor idei, Desideriu Bánffy, care v'a lăsat cu limbă de moarte însărcinarea de a rezolvi cât mai în grabă chestia de naționalități, accentuând că această rezolvire va trebui să se facă în bună înțelegere cu naționalitățile, pentru că ori se va rezolvi chestia naționalităților și atunci Ungaria va exista, ori nu se va rezolvi și atunci Ungaria va înceta să mai existe. (*Miscare*).

Muzsa Gyula: Am trăit noi, cu ajutorul lui Dumnezeu, o mie de ani!

Dr. Al. Vaida: Politica de maghiarizare e steapă și a dat faliment pe toată linia, doar mator îmi este în privința asta și d. ministru de honvezi Hazai, care în discursul său rostit mai zilele trecute, a constatat, că chiar și în sânul armatei maghiarizarea silnică nu succede, iar pe celalalte terene ale vieții publice tot așa nu succede.

Stând astfel chestia maghiarizării, și așa cred că nimeni dintre d-voastră nu se îndoiește, pentru că dacă maghiarizarea ar fi posibilă, atunci în fiecare an ar trebui să ni se arete prin cifre statistice rezultatul și ar trebui să devie vizibilă această schimbare pe toate terenele vieții publice, dacă deci, e neîndoios, că politica asta a falimentat pe deplin, să vedem dar cum stăm azi?

Am ajuns într-o situație critică, din care poate ne va scoate ivirea unui mare bărbat de stat, care va descoperi și realiza baza și condițiile de rezolvire ale acestei chestiuni sau altfel nu se va putea evita faptul unic în felul său în toată lumea, că jumătate din populația țării, maghiarii, se vor înșira în luptă față de cealaltă jumătate, cea nemaghiară.

Sümeği Vilmos: Asta nu s'ar suferi în nici un parlament din lume!

Preș.: Rog liniște!

Dr. Alex. Vaida: ... și ca și în trecut așa și în viitor maghiarii vor lupta contra nemaghiarilor, și astfel se va duce o luptă pe viață și pe moarte care va silui toată țara, căci maghiarii vor întâmpina totdeauna rezistența naționalităților, cari cu forțe mereu renoite luptă pentru conservarea naționalității lor. (Sgomot.)

Este absolut exclusă posibilitatea, ca țara aceasta să se fericească și maghiarii să progreseze până atunci până când puterea de stat nu va măsura cu aceeași măsură datoria și drepturile fiecărui cetățean al statului, fie acela de orice naționalitate. (Mare sgomot.)

Preș.: Rog liniște!

Dr. Alex. Vaida: Oare ce ridică prestigiul unei națiuni, care este criteriul progresului, și al măririi unei națiuni?

Farkas Pál: Idealul național!

Dr. Alex. Vaida: Nu idealul național, asta trebuie să vieze în conștiința publică și să porceadă din sentimentele individului. Nu asta, On. cameră, ci respectul legii, disciplina, promovarea intereselor comune, ridică o națiune, și este imposibil, ca această conștiință să se desvolte în toți cetățenii acestei țări până atunci, până când justi-

ția, administrația și toate instituțiile vieții de stat nu se vor răzima pe egalitate de drepturi în toate privințele. Nu e cu puțință On. cameră, ca statul să dea privilegii numai unei jumătăți a populației fără de a periclita interesele statului.

O voce (în dreapta): Nu se poate asta!

Dr. Alex. Vaida: ...iar cealaltă jumătate considerându-o ca de a doua mână. (Sgomot mare).

Că administrația noastră e șubredă, nu e de lipsă să o dovedesc, de asta suntem cu toții așa de convinși, încât nu e nevoie să dovedim. Dar fiindcă s'a ivit aici a tout prit un apărător al administrației și de oarece prietinel meu dr. T. Mihali a sulevat chestia, îmi iau voie să mă estind asupra ei. Condeputatul Ioan Rakovsky a luat în apărare administrația, afirmând, că administrația e foarte bună, și numai uneori se ivesc mici neînțelegeri și greșeli; d. deputat a tras la îndoială faptul, că în ținuturile naționalităților administrația face politică de maghiarizare.

Și vorbind despre alegerile primarilor comunali, a spus, că nu numai este un drept acordat prin lege a pretorelui, ci e chiar și datoria lui, de a candida numai atari cetățeni, cari sunt aderenții ideii de stat maghiar. (Exclamări în dreapta și stânga: Natural!)

Mă rog, dacă analizăm puțin această teză, unde ajungem?

De pildă, în Solnoc Dobâca sau în Sáros se alege primarul. Trăiește acolo din întâmplare un țăran econom român, sau slovac, care firește abonează și o foaie naționalistă, dar de altfel e un om foarte cinstit, e unul dintre cei mai de frunte oameni ai comunei, om cinstit, care oferă garanție deplină garanță materială, că va manipula cinstit averea publică. Dar are o mare greșală, nu numai aceea, că abonează o foaie naționalistă, ci mai vârtos, că are un concurent în sat, un element imigrat, un maghiar sau român, sau slovac, sau jidan sau armean etc., care excelează nu atât ca patriot, ci prin faptul, că pricepe modul, cum trebuie să-și netezească căile și cum trebuie să-și câștige bunăvoința pretorelui... (Sgomot.)

Prim-pretorele, în loc de a lua în considerare voința poporului, mai bine scoate biruitor pe acest contracandidat, numai de aceea, pentru că așa pretind interesele lui personale. S'a întâmplat de multeori, că contracandidatul astfel ales, a manipulat pentru sine banii publici și comuna a trebuit apoi să-i replătească. S'au ivit cazuri nu odată, că cu forța brahială, cu jandarmeria s'a putut susține numai ordinea în comună, nu numai în părțile noastre, ci chiar și între maghiarii neaoși.

Întreb eu, acuma, că atunci când zi de zi se ivesc astfel de cazuri, și sunt lucruri de obște cunoscute, se poate oare apostrofa prim-pretorele respectiv că el a săvârșit un act patriotic atunci, când nu a candidat pe omul poporului, ci pe cel cu protecție?

Farkas Pál: Caz concret!

Dr. Alex. Vaida: Nu voi să mă ocup în detalii cu aceste chestii, dar dacă d. deputat dorește, mă provoc la un caz concret. Iată poftiți: legea naționalităților, din care nici o literă nu se respectă; de când s'a sancționat această lege, nu numai că nu a fost executată, ci din contră fiecare dispoziție cuprinsă în ea a fost paralizată prin ordinațiunile ministeriale ulterioare.

Iar ce privește chestia maghiarizării, nu e nevoie ca noi, agitatorii fără de suflet, trădătorii de patrie, să desvoltăm cine știe ce activitate...

Ladányi Gyula: Și poeții!

Dr. Alex. Vaida: ...munca asta o fac în locul nostru pretorele, notarul, jandarmul, isprava aceasta o face matriculantul, — Doamne, curioasă țară e aceasta, — că părinților, omului nici cel mai elementar drept nu i-se recunoaște, acela de a-și boteza băiatul, după dorința lui. S'a întâmplat chiar și în ținuturile maghiarilor, că matriculantul nu a vrut să primească numele maghiar, pentru că nu a fost indus între numirile maghiare acceptate. Iar la noi e un lucră de toate zilele, că ma-

triculantul induce numele românesc ungurește în matriculă, căci așa s'a dispus. (Aprobări în stânga.) Se poate, că e corect, dar întreb, oare mai mare pagubă sau folos are maghiarimea și țara din aceste volnicii? Poffim și stabiliți măsura cumpenei. Se întâmplă de pildă, că din Tiberiu face Tibor, din Sebastian Sebő...

Nadányi Gyula: Din Vaida-Voevod? (Ilaritate generală).

Dr. Alex. Vaida: Voi reveni și la asta. Numele schimonosit rămâne în carte, căci în viață tot Tiberiu va fi numele băiatului și nu Tibor, — pentru că în cercul său familiar și în societatea în care se învârte e românească, căci doar e român. Numai oficios îl chiamă Tibor.

Oare câștigă statul prin sângele rău, iritația ce zi de zi produc violări de acestea în toată țara? (Așa-i! pe băncile naționaliștilor). Gutta cavat lapidem, am ajuns până acolo, că d. ministru de instrucție, urmând exemplul dat de ministrul de interne — a celui vechiu, pentru că e un vechiu gravamen — a ordonat, ca și numele de familie să fie maghiarizate, din Suci face Szücs, și câte alte. Această ordinațiune, a fost edată mai de mult și a produs mult sânge rău, dar pot să vă asigun, că eu manopera asta am primit-o cu cea mai mare flegmă și cu mult humor când mi-s'a dat ocazia să constat următoarele fapte.

La congresul internațional al raselor, rassa maghiară a fost reprezentată prin deputatul Gieswein și cea românească prin un bărbat cu nume unguresc, Lucaciu.

În fostul parlament Wekerle a fost premierul, președintele curiei e Günther, iar actualul premier contele Khuen, are un nume nemțesc binesunător, (Ilaritate în dreapta), iar de altă parte este un Zichy, care are privilegiul de a se scrie Zichy, dar eu nu am dreptul să-mi scriu numele familiar cum află eu de bine, dar Zichy cu numele lui slovac, reprezintă maghiarismul, cu toate că nu are nume unguresc.

Iar de altă parte poftiți și priviți-ne pe noi T. Mihali, Cicio și Vaida din comitatul lui Bánffy, cari avem nume unguresc, dar așa cred, că cu toate acestea chestiunea românească o reprezentăm destul de bine. (*Strigăte în extrema stângă: Asta-i pricina!*)

Voesc să demonstrez prin aceasta, on. cameră, că nu numele face pe om, ci simțul. — dacă îl are. (*Nouă strigăte în extrema stângă: Asta-i adevărat!*) Dacă ovreul se simte maghiar — orice nume ar purta — maghiar este, dacă însă se simte român, român va rămânea, fie el Cicio. Mihali sau Vaida. (*În extrema stângă: Adevărat! Așa e!*) Să vedem deci, on. cameră, prin ce se manifestă efectele acestui ordin ministerial? Numai prin agitația, pe care o propagă în păturile largi ale poporului.

(Sgomot prelung în stânga).

Președintele (sună): Rog, liniște!

Dr. Alex. Vaida: ...Maghiarimei însă nu-i folosește.

Între d-voastră, on. cameră, sunt mulți juriști, eu nu sunt jurist, ci numai medic; sunt îndreptățiți însă să cunosc legile atât de bine ca d-voastră; juriștii vor putea judeca mai bine, ce poate urma din maghiarizarea numelor de familie, căci aceasta de fapt nu e decât maghiarizare. (*Ilaritate în dreapta*).

Se prezintă adeseori asemenea cazuri — cari de altfel s'au prezentat destul de des și până acum — d. e. cu ocazia desbaterii proceselor de moștenire — când, din pricina maghiarizării numelui, stabilirea identității și apartinerii unui individ întâmpină mari greutăți. S'a prezentat cazul acesta într'un mare proces, unde era vorba de milioane. Murind în România un individ cu numele Timotei, rudele sale au atacat testamentul.

Judecătorii din România au respins pe moștenitori fără multă vorbă, — căci dupăcum vedeți — dragostea frățească nu poate ajunge până acolo, încât să facă deosebire — au fost dar respinși cetățeni ungari, pe motivul, că numele lor nu e identic cu al celui repauzat.

Numai pe proprietarii mici
din suburbiul Aradului îi poate interesa că în str. Kasza Nr. 3 și 9 avem un depozit bogat de

țevi de beton
acomodate pentru canalizarea ce se află acum în curgere. Prețurile cele mai convenabile.

PEPOLI și ÉBERLEIN
intreprinzător de zidiri betonice.

Telefon Nr. 675.

Pe baza datelor oficiale s'a stabilit în ade-văr, că unul din moștenitori se numește Tyimon-tyei, iar altul poartă frumosul nume unguresc de Timónfi.

Vértan Endre: (*Dreptul de moștenire nu-l stabilesc oamenii, ci înrudirea de sânge!* (Zgomot).

Președintele (sună): Rog liniște!

Dr. Al. Vaida: Pentru a exprima necesita-tea reformei administrative, on. cameră, cred că nu va fi nevoie să recurg și la alte argumente. Acolo este vorba de fostul ministru de interne, a contelui Iuliu Andrassy, ținută în 16 maiu 1908, acolo sunt atâtea și atâtea vorbiri de ale mini-strilor, din cari reiese evident, că ar fi pierdere de vreme a insista asupra acestei chestiuni, căci e înafară de orice îndoială, că administrația noastră reclamă o grabnică schimbare, despre care a con-tinua discuția ar fi de prisos.

Nu începe îndoială și nici nu se poate nici discuta, că oricărui guvern aceasta reformă îi este cea dintâi și cea mai grabnică datorie.

Că reforma administrativă să se facă prin statificare, sau să se mențină și mai departe au-tonomia, în chestiunea aceasta partidul nostru n'a hotărât; judecând însă că actualul guvern nu este îndreptățit să prezinte reforma administrativă ca obiect de discuție, suntem de acord cu stimatul coleg contele Teodor Batthyány, după care guver-nul dacă voiește să facă reforma administrativă prin statificare — e dator ca înainte de aceasta să disolve camera și să consulte țara cu privire la aceasta.

On. cameră! Soarta rea a poporului în în-treaga patrie mai bine decât oricine ne-o va lă-muri statistica anului trecut.

Înainte de a trece la studiarea statisticii, fă-mi permiteți onorata cameră, ca să mă ocup cu unele din datele acestei statistici, cu acele ce pri-vesc lupta contra tuberculozei și epidemiilor.

Ministrul de interne cu modesta sumă de 600.000 cor. voiește să rezolve atât problema tu-berculozei, îndepărtând cu desăvârșire din țară acest flagel — cât și a celorlalte epidemii și pro-babil între aceste e și holera, așa că, dacă privim asupra acestei neînsemnate sume vom înțelege ușor printruce de o jumătate de an, țara e bătută de holeră. În fiecare zi țara e expusă la izbucnirea unei epidemii generale.

Tot o epidemie cu rezultate dezastruoase e sistemul de unu, care îndeosebi face ravagii în re-giunile locuite de maghiari. Natural, că aceasta nu poate fi judecată din punct de vedere național în-gust, nici din punct de vedere maghiar, sau ro-mân, sau din altul, ci numai dintr'un punct de vedere general, omenesc, căci pericolul acesta și pentru români e tot atât de mare ca și pentru maghiari întru cât pot fi infectați de acești din urmă și tot așa pentru maghiari când ar suferi în-vecinata comună românească.

Ziarele au scris articole admirabile despre problema „sistemului de unu”, diferite clase so-ciale s'au interesat de aproape, au ținut prelegeri, preoții au predicat, s'au încercat deci toate mij-loacele pentru combaterea acestui sistem. E curios însă, că tocmai atunci, când presa în articole prime admirabile se ocupa de această chestiune, făurind atâtea fraze poetice pentru înmulțirea po-pulației, aceeaș pressă în mica publicitate a servit și servește consecvent prostituția. Și nu e de mi-rare, că într'un asemenea ziar încep multe, dela ar-ticolul prim până la mica publicitate. Să nu cre-deți însă că ziarele radicale sunt mai bune, că „A Nap” sau „Népszava” se deosebesc de cele-lalte ziare, căci și în cazul acesta se pot aplica zisele lui Heine:

„Niemand hat Ihr mich verstanden,
Noch aber verstanden ich Euch;
Doch wenn wir uns im Kothe fanden:
Da verstanden wir uns gleich.“

Aceeaș procedură o are „A Nap” și „Népszava” ca și celelalte ziare. În numărul 21 al ziarului „A Nap” au apărut la mica publicitate următoarele (citește):

„In atențiunea femeilor. Un manual maghiar, apărut totodată și în ediție germană, care ne în-vață să ne păzim de sporul prea mare de copii, se poate procura cu 1 cor. și 20 bani, cari se vor putea trimite și în mărci postale, — dela Boros și soțul în Budapesta, strada, cont. Zichy Jenő 30“.

Iar apoi în numărul dela 19 nov. a. c. al

ziarului „Népszava” a apărut următorul anunț (citește):

„D-ta trebuie să-ți păzești nevasta. Cea mai importantă carte ilustrată pentru oricare familie... — aceasta e deci și ilustrată — „...contra prea mării binecuvântări de copii, al cărei rezultat îl dovedesc miile de scrisori de mulțumită. Contra su-meii de 90 fil. în mărci postale ungurești o expedi-ază sub discrețiune Frau Anna Kaupa, Berlin și Budapesta“.

Apoi, on. cameră, cel puțin în felul acesta importăm și noi principii din apusul cult. (*Ilari-tate*). Dar cu mult mai caracteristic e pentru de-cadența intelectuală, care în primul rând se răs-bună contra ungrimeii, dar, cum am arătat, nu se răs-bună fără să nu lovească și în noi, — zic, e caracteristic pentru această decadentă, care își află expresia în revista umoristică numită „Fi-dibus“.

Poftească on. cameră să caute în literatura lumii întregi o revistă umoristică, care să fie la acelaș nivel cu numita revistă. E imposibil să se găsească în întreaga lume o astfel de revistă slabă și murdară, cum e „Fidibus“. (*Adevărat! Așa-i! în dreapta și stânga. O voce: Dar obicinuești s'o citești!*)

On. cameră! Eu, ca medic, citesc nu numai revista „Fidibus“, ci, ca medic, trebuie să studiez și cele mai grave boli omenesti, dar mulțumită lui Dumnezeu, eu și d-tre, cari devenim deja pleșuvi, (*Mare ilaritate în întreagă camera*), putem citi astfel de lecturi fără orice primejdie, dar acestea nu le pot citi copiii d-tre și nu le pot citi nici copiii mei, fără ca lecturile acestea să nu le otră-vească sufletul și să nu le distrugă — și corpul. (*Adevărat! Așa-i! Aprobări generale*).

On. cameră! Sunt convins, că e imposibil ca ministrul de interne să nu ia măsuri contra acestei sdrênțe, căci în caz contrar noi toți, și eu însumi, care încă sunt radical, vom fi nevoiți ca în numele libertății de presă sfântă și inviolabilă să atacăm guvernul. (*Adevărat! Așa-i!*) Dar, cred, că o parte a acestei țări totuș o formăm noi, deputații, iar deputații, cari șed aici, și-ar împlini datoria și pe teren social, dacă peste tot locul ar condamna o astfel de otrăvă sufletească și o astfel de molimă corporală, — căci aceasta molipsește și corpul — în cazul acesta ar fi imposibil, ca această revistă în ciuda consternației întregii societăți să-și con-tinue și pe mai departe acțiunea ei păgubitoare și distrugătoare. (*Adevărat! Așa-i! Aprobări ge-nerale*).

On. cameră! De bună seamă, vă pare ceva neînsemnat, că eu cu prilejul desbaterii bugetului de interne mă ocup de „Fidibus“, dar poftescă odată aceia, cari au copii, să întrebe de copiii lor, poftescă să cerceteze și să studieze, cât strică această revistă puterii sufletești a generației viitoare și atunci nu vor mai considera de neînsemnată vor-birea mea. (*Aprobări*).

On. cameră! Trec la altă chestie. Dacă vom studia lupta guvernului în contra alcoolismului (*S'auzim! S'auzim!*) și vom citi poziția a 7-a a bugetului sub titlul cheltuelilor, că (*citește*): „Lupta contra alcoolismului — 10.000 cor.“, atunci ne aducem aminte, că acel slujbaş ministerial, care a scris această poziție, de bună seamă va fi stat pe gânduri și va fi zâmbit la aceea, că „Difficile est satiram non scribere“.

Fiindcă în bugetul său statul ne spune în mod oficios, că el luptă contra alcoolismului. Statul maghiar luptă și parturunt montes, nascitur — 10.000 cor.! Durere, on. cameră, că în ministerul de interne nu s'a făcut nici măcar atâtea, ca deci-sele comitatense și congregaționale, cari se refer la ordonarea închiderii cărciumelor în dumineci, să le fi aprobat ori sancționat. (*Așa-i! Așa-i! în centru*).

Și oare printruce, on. cameră? Pentru că în visteria statului incurg anual peste 266,630.000 cor. după articolele de conzum și din băuturi, care constituie cea mai însemnată sumă a venitelor. În aceasta se cuprinde însă nu numai darea după băuturi, ci și darea de conzum, care de bună seamă face cel puțin jumătate din suma aceasta. Aș înțelege, închipuindu-mi această sumă mare de bani, că ministrii de finanțe și de interne nu bu-curos pot renunța la aceste intrate mari, dacă pa-guba și jertfa ce rezultă pentru țară din conzu-marea alcoolului n'ar fi cu mult mai mare decât această sumă. (*Așa-i! Așa-i! în centru*).

Căci doară valoarea în sănătate, viața ome-nească și în energia de viață, pe care generația actuală deja o pierde, întrece cu mult suma aceasta

și cu mult mai mare va fi pierderea, pe care o va suferi din pricina decadenței ei generația viitoare. (*Așa-i! Așa-i! pe băncile naționalităților*).

Efectele alcoolismului, a cazurilor de moarte a copiilor și a boalelor molipsitoare numai prin două mijloace se pot opri, și anume, deoparte prin ridicarea nivelului cultural, ceea ce numai prin in-struarea în limba maternă se poate ajunge, de altă parte prin încetățenirea unui sistem sanitar organizat cinstit în țară.

Pentru că într'adevăr te cuprinde rușinea, în-trând d. e. în pavilionul unguresc dela expoziția igienică dela Drezda și vei vedea de-asupra ușei o inscripție cu litere mari, că: „In Ungarn hat jedes Kind das Recht auf staatliche Versorgung“. Un coleg văzând aceasta m'a întrebat, că „la d-stre, așa se vede, domnesc stări admirabile?“ — „Su-portabile“, răspund eu. — Bine, bine, — zice el, — aici se spune, că „hat das Recht — aber hat der Staat auch die Pflicht?“

Apoi acesta e năcazul; și aceasta e numai o fală goală, ce se spune în chestia apărării copiilor; deoarece într'adevăr copiii țării sunt expuși nu numai hoalelor, nu numai peirei fizice, ci și morții timpurie, căci doară peste 50 procente a cazu-rilor de moarte revin pe copii morți în vârstă sub zece ani.

În 1909 au pierit 266.373 copii de aceștia; iar dacă viața fiecărui copil am prețui-o în numai 50 cor. anual, atunci aceasta în anul acesta ar face suma de 133.186.500 cor.

Atâtea de mare este anual pierderea averii naționale prin aceea, că statul nu îngrijește din destul de igiena copiilor. Ne mai socotind paguba ce rezultă pentru țară prin pierderea pe vecie a vieților în loc ca munca lor să o fi putut folosi în interesul obșteșc.

Dar, on. cameră, binevoiiți a lua în conside-rare nu numai sumele mari predate pentru pro-vederea și creșterea acestora... (*Sgomot*)

Președintele (sună): Rog liniște!

Dr. Alex. Vaida: ... ci binevoiiți totodată a lua în considerare și aceea, cât ar face, dacă am prețui în bani timpul pierdut, care părinții l-au cheltuit zadarnic pentru creșterea copiilor lor. Cheltuelile ordinare și extraordinare din buget, în-semnate sub titlul procuraturilor fac 13.187.397 cor. Firește, cheltuelile acestea ar scade, îndată ce ar scade și criminalitatea în țară. În 1909 au fost osândiți pentru fapte criminale 68.343 de persoane. Dacă munca acestor persoane am prețui-o anual numai în 200 cor., atunci anual a pierit o avere națională de 13.683.500 cor. prin faptul, că aceștia au fost lipsiți de libertate.

Suma de întreținere a procuraturilor laolaltă cu suma aceasta face 26.870.879 cor. Și dacă so-cotim la aceasta suma preliminară pentru jandarmerie și poliție, adică 30.344.907 cor., chestiile criminale, ne mai socotind aci și cheltuelile de procedură justițiară, vor îngreua visteria statului cu suma de 57.215.786 cor. Nu zic, că d. e., prin împedecarea alcoolismului, ori dacă statul în ge-neral ar opri vânzarea alcoolului, că atunci în anii următori deja criminalitatea ar înceta cu totul, dar de bună seama numărul cazurilor de crimina-litate ar scade; dar ele scad și în cazul, dacă baremi în dumineci și sărbători crășmele ar fi în-chise. Se știe adecă, că cele mai multe crime se comit în dumineci și sărbători, și se mai știe și aceea, că totdeauna alcoolul este cauza.

Dar statistica noastră anuală conține o po-ziție mult mai condamnabilă și mai deprimătoare, și anume, statistica invalizilor. În 1909 după da-tele statistice de atunci orbi au fost 19,377, surdo-muți 25.444... (*Sgomot*).

Președintele (sună): Rog liniște!

Dr. Al. Vaida: ... tâmpiiți 19.840 și nebuni 17.117, total 91.779 de inși. Acum dacă noi în-tr'adevăr am avea serviciu medical în țară, atunci procentul orbilor încă ar scade la zero, căci doară în cele mai multe cazuri copiii orbesc prin aceea, că cu prilejul nașterii lor nu s'au întrebuințat operațiunile lui Credé, adecă, că nu le-au picurat în ochi un picur de argenticum nitricum, ca acesta să împiedice aprinderile gonorrhoeicus, cari prici-nuiesc orbirea. Eu sunt de părerea, că fiecare ce-tățean poate să pretindă statului atâtea, că baremi la naștere să-i dea posibilitatea să nu orbească. Iar referitor la surdo-muți, și mai cu seamă referitor la tâmpiiți și alienați, aceștia în mare parte sunt jertfele alcoolismului părinților și ei pot fi mulțumitori statului, care suferă, că părinții lor în dumineci și sărbători, înainte de a le concepe exi-

stența lor. să-și poată petrece bine prin cărciume.

În tot cazul numărul năucilor și al alientărilor s'ar putea micșora prin ordonarea închiderii cărciumelor în dumineci și sărbători. Pentru că să nu credeți d-voastră, că statul ar avea un câștig atât de mare din dările pentru bănturi, încât să nu trebuie să ia în considerare bunăstarea sanitară a cetățenilor, să nu credeți, că câștigul după darea de spirit e mai mare, decât valoarea muncii persoanei respective, de oarece aceea, ce statul pierde prin incapacitatea de muncă, s'o prețuim în singuratic în numai 200 cor., atunci aceasta face 18.355.900 cor., deci în total 27.533.7000 cor., prin ce statul se păgubește pe sine prin aceea, că face posibil, că cetățenii nasc copii năuci și nebuni și că copiii să devină orbi din cauza, că în apropiere nu se găsește medic specialist și nu sunt moașe, cari să poată împiedeca orbirea. Sumele pe cari statul pe baza acestor socoteli le pierde din pricina criminalităților, alcoolismului și a morții copiilor, se pot evalua la 227.815.800 cor.

Lacrimile și desperarea mamelor și a părinților, pentru pierderea copiilor lor, nu pot fi socotite în bani.

Nu poate fi socotită în bani nici primejdia, prin care este lovită familia aceea, care are în sânul ei orb, năuc, surdo-mut ori nebun. Dreptaceea statul are datoria să se intereseze, ca cetățenii lui să fie buni numai pentru a plăti dări, să nu ducă o viață animalică, vegetativă, și să nu se îngrijească numai de plățirea dărilor, ci mai cu seamă, ca oamenii să fie sănătoși și să ducă o viață bună. Cetățeanul să nu fie silit, ca singura hucurie și singura variație a vieții lui să o găsească în cărciumă, prin faptul, că se obicinuește cu alcoolul, prin otrăviri de alcool se nimicește pe sine și generația viitoare, precum și existența, bunăstarea și sănătatea acesteia. Statul are datoria să lupte contra boalei leuzelor, mamele să nu piară cu duiumul de această boală, copiii să nu orbească. Statul să se îngrijească deci ca toate acestea să le micșoreze și să întreprindă pașii necesari pentru închiderea cărciumelor în dumineci și sărbători.

Să nu credeți, că câștigul statului și al vânzătorilor de bănturi ar fi atât de mare, încât statul să nu se poată lipsi de el, fiindcă aceea ce pierde statul și cărciumarul prin faptul, că nu va vinde bănturi în dumineci și sărbători, se rebonifică prin consumarea mai mare, căci aceia, cari nu se îmbată duminică, vor avea un apetit mai bun și cu atât mai mult vor mânca în dumineci și sărbători și vor bea în zile de lucru.

Am amintit datele acestea, fiindcă ele sunt foarte drastice și sunt convins, că ele și asupra d-voastră vor face aceeași impresie impozitoare, ca și asupra mea, când am studiat chestia. În decursul acestei studieri am înțeles și am simțit izbucnirea tristă a lui Ady Endre, a poetului talentat al generației tinere ungurești, care în volumul intitulat „Magyar ugar” scrie (cetește):

„Itt azok élték kik nem élték
A legküllömbök soh' sem élték
Itt meddő a nagy gerjedés
S legboldogabbak a vetéltek”.

Aceasta nu o spune, un vagabond fără patrie nu un panslav, pangerman, ori daco-român trădător de patrie, ci fiul ogorului unguresc. De aici puteți vedea și vă puteți convinge, că maghiarul nu e fericit și nici când nu va fi fericit, până când deodată cu el nu va fi fericit și nemaghiarul. (Sgomot). Ce consolare e aceea pentru noi nemaghiarii, că pe terenul decadenței ungarul stă în frunte? Noi așa suntem în țara aceasta, ca într'un pat al lui Prokrustes. Unul e brațul, altul e piciorul, al treilea e inima, capul; și e zadarnic, căci dacă brațul e amortit, întreg corpul suferă și pătimeste. Iar d-voastră ați voi, ca o parte să se poată întinde comod, câtă vreme cealaltă să zacă în patul lui Prokrustes. (Sgomot și contraziceri în dreapta). Aceasta e ideea falsă, pe care atât guvernul, cât și unguirimea ar avea datoria să o abandoneze pentru totdeauna. Cum am spus, e imposibil să se promoveze bunăstarea și igiena poporului, câtă vreme cultura generală a poporului nu progresează. Aceasta mai ușor și exclusiv se poate ajunge prin executarea acelor dispoziții ale legii de naționalități, după cari în ținuturile locuite de naționalități statul să susțină școli cu limba de propunere a respectivei naționalități. Fericit e învățătorul, care poate lumina pe băiatul de 6—10 ani, ca baremi să aibă idee de aceea, că ce e cultura.

Mai departe statul are datoria să se îngrijească de medici, cari înțeleg limba poporului. Zadarnic se pretinde poporul român, și zadarnic se pedepsească mamele, pentru că nu merg la medic, câtă vreme medicul nu poate comunica cu ele, câtă vreme se întâmplă anomalia, care domnește în comitatul Făgărașului și în alte părți, că sunt medici, cari nu înțeleg limba poporului, care în jurul lor e român.

În cazul acesta statul și comitatul ar putea face economie, numind veterinari, și rezultatul ar fi același, deoarece nici acesta nu poate înțelege nevoile poporului.

O voce (în dreapta): Proastă glumă!

Dr. Al. Vaida: Se poate că e proastă, dar să poftescă d. deputat, care a făcut o observație atât de spirituală, în Spania, să se îmbolnăvească apoi acolo și va vedea, cum se va putea înțelege cu un medic spaniol (Ilaritate).

În ce privește organizația serviciului nostru sanitar, e un mare rău atât pentru țară cât și pentru parlament, că li-se dă iuriștilor și advocaților prea mare, putem zice influență hotăritoare asupra întregii vieți publice, fiindcă la noi toate se judecă pornind de la punctul de vedere, de a guvernă țara prin organele administrative. Întreb, vă puteți d-voastră închipui, ca deputatul X sau Y, care a bătut recorduri pe terenul administrativ în timpul cât a fost pretor sau mai târziu vice-comite, să fie capabil de orice, chiar și de aceea ca să reguleze salubritatea publică în țară?

Are poporul german un proverb „Wem Gott ein Amt gibt, dem gibt er auch Verstand”, care se potrivește la o mulțime de lucruri și se poate aplica foarte potrivit și la întrebarea noastră, că anume cine e chemat să organizeze salubritatea publică. Căci la urma urmelor, ar trebui să aibă un car de mîntie prefectul, subprefectul, notarul, pretorul ori avocatul acela, — cu un cuvânt întreaga tagmă a funcționarilor — care e în stare să ia asupra sa regularea salubrității publice; numai tagma medicilor ar fi chemată să săvârșească opera aceasta. Prin urmare dacă dorim ca salubritatea publică să fie organizată pe baze mai sănătoase, aceasta n'o putem ajunge decât prin staticarea ei. Să staticăm salubritatea publică și să creîm un minister independent, care să dispună în toate privințele asupra corpului medical.

În parlamentul precedent al coaliției s'au provocat mai mulți colegi, atât din partidul lui Kosuth cât și din acela al lui Justh, iar acum în urmă am arătat eu și un coleg din partidul guvernamental asupra organizării spitalelor din România. „Warum in die Ferne schweifen, wenn das Gute liegt so nah!” E doar constatat, că referințele dela noi se aseamănă cu mult mai mult cu referințele din România decât de exemplu cu cele din Anglia sau din Franța. Chiar de aceea vreau să vă atrag atențiunea asupra salubrității publice din România.

Referințele din România erau pe aceeași treaptă ticăloasă, ca și ale noastre, până la venirea la guvern a ministrului președinte Ioan Brătianu.

Gueth Gyula: Maghiarizează-i numele?

Dr. Al. Vaida: Cum să maghiarizez numele Brătianu? (Ilaritate). Prim-ministrul Brătianu s'a convins de starea de decadentă a țării, s'a convins că merge pe povârniș și că nu se va opri în drumul acesta ce duce la peire sigură, până ce nu se va regula salubritatea publică. În convingerea aceasta a mai fost întărit și de renumitul profesor universitar dr. Ioan Cantacuzino. Mai târziu denumește pe Cantacuzino de șef al serviciului salubrității publice, în rang de ministru, investindu-l cu dreptul de a dispune după plac de sumele ce i-se par necesare pentru organizarea serviciului sanitar.

Acești doi bărbați geniali au introdus apoi în țara românească serviciul modern al salubrității publice.

Nu vreau să vă întretin prea mult, vă comunic numai vre-o câteva date, prin cari, nădăjduesc că voi putea ilustra felul cum s'a făcut acolo organizarea serviciului sanitar.

Țara întreagă au împărțit-o în 5 districte, în centrul fiecărui district, au întemeiat câte un institut al serviciului sanitar, în cari se fac cercetări bacteriologice, chimice etc., luându-se obiectele de sub analiză de pe întreg teritoriul ce-l ocupă respectivul district. Districtele le-au împărțit în cercuri constătătoare din câte 10 comune, cu câte un medic cercual în frunte, fiindcă dr. Cantacuzino bine știa, că e absolut imposibil ca un singur medic să poată îngriji salubritatea publică în mai mult de zece comune. Medicilor cercuali li-a asi-

gurat locuință liberă, încălzit, lumină și un salariu începător de peste 200 de lei lunar. Dar e foarte natural, că cu toate aceste înlesniri, cu greu s'ar fi putut găsi un număr îndestulător de medici, cari să renunțe bucuroși la viața de oraș, la cafenele și la celelalte distracții orașenești, și să se stabilească în provincie, în vre-un sat la spatele lui Dumnezeu. Însă și acest neajuns l'au înlăturat, aducând o lege, care îndatorează pe fiecare medic să servească timp de doi ani la sat în calitate de medic cercual și numai după aceea poate face altă practică. Așa dar medicul din România nu are voie să-și înceapă practica de medic, până ce nu a stat cel puțin doi ani în serviciul statului. (Aprobări în centru). Mă bucur că în fine aprobați și d-voastre că am fost în România. Destul m-ați trimis, acum, vedeți, am fost și am studiat instituțiile sanitare de acolo. (Ilaritate).

Afară de aceea s'a mai introdus în România o inovație sănătoasă, întrucât li-s'a dat tuturor cetățenilor dreptul de a se folosi gratuit de serviciul medicilor. Medicii cercuali sunt obligați să-și îndeplinească gratuit toate datorințele de medic. Mai este încă o instituție minunată în România: Bolnavii sunt provăzuți cu toate cele necesare, nu numai în spital, dar și acasă, având afară de serviciul gratuit al medicului și medicamente gratuite.

Sunt convins, că ceea ce a fost o putință în România, va fi și la noi cu puțință. Sunt convins, că dacă on. guvern ar trimite pe cineva în România, însărcinându-l să studieze referințele salubrității publice de acolo, le-ar accepta ca potrivite și pentru noi și le-ar introduce și în Ungaria.

Fiind vorba de bugetul din rezortul ministrului de interne, îmi țin de datorință să adresez d-lui prim-ministru rugăminta, să binevoiască a țineo cont de dorințele cetățenilor și să prezinte fără amânare proiectul cu privire la sufragiul universal, egal, secret și după comune.

Clasele privilegiate, în cursul celor o mie de ani au dovedit cu prisosință, că nu sunt capabile să conducă destinele neamului așa, ca să deschidă barierele și să dea posibilitatea poporului, ca să-și poată trimite aici reprezentanții, și însăfârșit și poporul să ajungă la cuvânt, căci vreme de o mie de ani nu clasa privilegiată, ci poporul a susținut țara aceasta; el a luptat pentru țară, a muncit și și-a vărsat sângele.

Îmi iau deci voie să prezint următorul proiect de rezoluție. (S'auzim, s'auzim! Citește).

Proiect de rezoluție. Se îndrumă ministrul de interne, ca prin ordinațiuni ministeriale să ia cât mai urgent dispoziții, ca cărciumele duminică și în zi de sărbătoare să fie închise. (Aprobări în mijloc).

Se îndrumă ministrul de interne, ca să facă pașii pregătitori pentru instituirea unui nou minister al salubrității publice.

Se îndrumă ministrul de interne, ca să exmită o comisie de specialiști pentru studiarea organizației sanitare din România.

Se îndrumă ministrul de interne, ca neamănat să înainteze camerei proiectul de lege despre votul universal, egal, secret și pe comune. (Aprobări la mijloc).

Nu primesc bugetul.

A apărut:

„ȘTII ROMÂNEȘTE?”
de Ion Gorun.

Acest volum, foarte folositor tuturor, costă 1 cor. 35 fil. La comanda dela 5 exemplare în sus se va socoti numai 1 cor. de exemplar; librărilor se trimite și în comision. Cererile să se adreseze autorului, Buceurești, Str. Zece Mai, 3.

Dr. ȘTEFAN TAMAȘDAN

medic univ. specialist în arta dentistică.

ARAD, vis-à-vis cu casa comitatului.

Palatul Fischer Eliz. Poarta II.

Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

Războiul italo-turc

Luptele dela Tobruk și Derna.

Tripolis. — Agenția Stefani află din Tobruk: In seara de 18 curent bateriile din două redute au tras asupra unui lagăr de arabi la o depărtare de 3800 de metri distrugând pe dea întregul casa telegrafului și fortificațiunea cea mai apropiată unde arabii se strânseseră, pare-se, pentru un atac de noapte. Arabii au fugit chiar în aceea noapte.

Spre ziuă a avut loc o luptă vie la Derna. Vrăjmașul se folosise de obscuritate spre a se apropia, însă a fost respins de focul foarte viu al împușcăturilor, al mitraliezelor și al tunurilor de barcării transportate până la nordul nostru.

Gloanțele „Dum-dum“.

Constantinopol. — Agenția Otomană dezmințe știrea dată de Agenția Stefani că trupele turcești întrebuintează gloanțe „dum-dum“. Nici un asemenea proiectil nu posedă trupele turcești.

Acțiunile Italiei în Marea-Roșie.

Roma. — Ziarul „Tribuna“ crede verosimilă știrea din Constantinopol, după care portul Akaba din Marea Roșie, de pe coasta Arabiei, a fost bombardat.

Se știe că la Akaba turcii adunau trupe, arme și munițiuni și că pregăteau o expediție cu un pretins vapor-spital pe care ar încerca să-l aducă pe coastele Cirenaicei.

Pe de altă parte s'a observat că turcii au încercat prin niște emisari să împingă la răzvrătire pe mahomedanii din Somemiland și din Masaua.

Ziarul „Tribuna“ adaugă că, în urma știrilor primite guvernul italian a ordonat vaselor de război din Marea Roșie să supravegheze toate mișcărilor turcilor.

Se știe că în timpul acestei încrucișări de supraveghere, vasele italiene au întâlnit o canonieră turcească care a deschis focul în contra lor. Vasele italiene au răspuns și au scufundat-o.

Se poate întâmpla ca în timpul acestei încrucișări, vasele italiene să fi găsit trebuitor a bombardarea Akaba; dar în tot cazul, bombardarea a fost făcută după toate regulile datorite și prin urmare trebuie respinse zvonurile privitoare la bombardarea spitalelor.

*

Roma. — După informațiunile primite din ministerul de externe al Italiei, guvernul dela Roma, a consimțit să amâne acțiunea navală de pe Marea Roșie, până peste șase zile, în care timp urmează să treacă perechea regală engleză.

Italia va bloca marea Egeică.

Colonia. — Ziarul „Kölnische Zeitung“ află că Italia a înștiințat oficial guvernul rus că va bloca marea Egee: se subînțelege și Dardanelele.

Turcia ia toate măsurile ca Dardanelele să fie complet închise.

*

Roma. — Deputatul Cirneni publică un articol în care atrage atenția puterilor că acțiunea flotei italiene în marea Egee a fost amânată pentru a se ușura acțiunea marilor puteri în favoarea păcii.

*

Roma. — Din Tarent se anunță că flota italiană încarcă acolo proviziuni și alimente. La arsenal se lucrează zi și noapte. Plecarea flotei este eminentă.

Ziarul „Avanti“ află că se pregătește trimiterea unui corp expediționar care să ocupe insulele din marea Egee și punctele de pe coastă cari vor fi bombardate în cursul zilelor viitoare.

O protestare a lui Luigi Luzzatti.

Roma. — Fostul prim-ministru Luigi Luzzatti a adresat lui „Journal de Geneve“ o scrisoare de protestare în contra atitudinii dușmănoase față de Italia a ziarelor elvețiene scrise în nemțește.

Ajutorarea populației sărace din Tripolis.

Tripolis. — Agenția Stefani comunică: Pentru a ajuta populațiunea sărmană din Tripolis, generalul Caneva a distribuit dela început grâu, orez și pesmeți precum și vestminte. Zilnic se dau ca la 5000 de pâni săracilor cari se strâng în moschee. S'au distribuit astfel până azi arabilor 260.000 klgr. de grâu iar israeliților 67.000.

Un serviciu sanitar igienic s'a organizat în oraș. Un laborator bacterologic și chimic a fost instalat. Se organizează servicii pentru iluminat și pentru curățirea stradelor și transportul gunoaielor. Tribunalul civil a restabilit serviciul de notariat și de stare civilă. Conductul de apă dela Bumeliana, serios stricat de ultima inundațiune, va fi reparat.

O amenințare a Italiei.

Viena. — „Arbeiter Zeitung“ primește știrea din Roma, că ziarul „Perseveranza“ amenință, că dacă Turcia nu va fi constrânsă să încheie cât mai curând pacea cu Italia, guvernul italian va publica toate documentele conflictului, dovedindu-se astfel că Italia când a declarat războiul n-a lucrat numai din propria-i inițiativă, ci a fost în deplină înțelegere cu toate puterile.

Guvernul italian speră ca, cu chipul acesta, să facă să înceteze jocul hipocrit al puterilor cari, pe de o parte au încurajat acțiunea războinică a Italiei, iar pe de altă parte vor să treacă drept sprijinitoare ale Turciei.

*

Acelaș ziar arată că s'a adevărit prezicerea lui „Avanti“ că războiul va costa pe Italia un milion și jumătate pe zi.

Intr'adevăr „Revista della corte dei conti“, stabilește acum cu cifre exacte, că aceasta este suma la care se urcă cheltuielile zilnice ale războiului. Or, Italia are la dispoziție, în total suma de 824 milioane pentru războiul.

12 mii italieni atacați de turci.

Constantinopol. — O telegramă din Malta anunță că turcii, sprijiniți de tribul arab Nizelata, au atacat la Hosun pe 12000 italieni.

Italianii au pierdut 150 oameni și 2 ofițeri.

Bombardarea dela Amruss și Henni.

Tripolis. — Agenția Stefani comunică: Ieri noapte și spre dimineață pe frontul nostru de răsărit un locotenent din primul regiment de grenadieri făcând o cercetare a văzut un grup de arabi cari bivouacau. Dânsul a comandat deschiderea focurilor și atacul cu baioneta. Arabii au fugit lăsând 9 morți și transportându-și răniții. Mai târziu inamicul a deschis focul contra regim. 2 de grenadieri. Am răspuns prin focurile armelor și mitraliezelor făcând mari pierderi inamicului. Artileria a distrus casa care se afla în fața liniei noastre. Pe acelaș front după amiazi inamicul a deschis focul asupra primului regim. de grenadieri care a răspuns printr'un contra atac pe front și pe flanc. Arabii au fugit lăsând vre-o 20 de morți. La noi nici o pierdere.

Cinci aviatori au aruncat bombe asupra lagărului inamicilor pricinuind confuziune, foc și distrucțiune.

Vasul „Carlo Alberto“ a bombardat Amruss, centru al reunirii vrăjmașilor precum și Henni.

Războiul va continua

Milano. — „Corriere dela Sera“ declară că nici vorbă nu poate fi de pace apropiată, tinerii turci bazându-se pe deoparte pe relațiile financiare cu tripla înțelegere și cu grupul austro-german, iar pe de alta se gândesc mai mult la interesul lor personal decât la al țării. De aceea ei vor continua războiul.

Afară de aceasta au mai intervenit în ultimul timp noi complicații internaționale: tratativele franco-spaniole în privința Marocului unde e interesată și Anglia, apoi chestia ruso-persană unde deasemenea sunt interesate Anglia și Germania. Deci e greu ca puterile să se ocupe acum și de Turcia, iar junii turci exploatează situația. De aceea Italia va continua lupta, dar e dator să ceară Angliei și Franței o neutralitate sinceră împiedicând transporturile de merinde și muniții prin Tunis și Egipt.

CORRESPONDENȚE

DIN ROMANIA

București

— 9 nov. v.

Deschiderea cursurilor facultății de litere și filozofie. — Recruții. — Congresul Societății naționale ortodoxe a femeilor române.

Luni s'au deschis cursurile facultății de litere și filozofie din București. — Ele au fost începute prin câteva lecții de deschidere, cari au chemat din nou între zidurile palatului de pe bulevardul Academiei pe cunoscuții oaspeți din anii trecuți și alte figuri necunoscute, pline de vioiciunea și încrederea celui ce pornește la drum. Profesori, pe cari mai multe luni de zile nu i-ai văzut, aduc noi nădejdi în privirea care caută în sală pe vechii tovarăși de muncă și-i scrutează pe cei noi.

La lucrările de seminar apoi profesorul face cunoștința de aproape a studentului. Aici îi cunoaște puterile și sârguința și aici poate să-l influențeze și să-l călăuzească încă mai mult decât la curs.

Ardelenii — 25—30 — în întreagă universitatea — se găsesc în număr mai însemnat la această facultate, care de altfel servește în măsură mai mare cultura românească.

Răul e că acești studenți, cu rare excepții numai, rămân în România. Se înțelege că o mare vină din asta nu li se poate face, într-o cât în patria lor li se pun piedici de neînvinș la ocuparea oricărei funcții publice. Cultura românească în Ungaria nu poate deci să câștige prin acești tineri pe cari îi pierde. Rămâne deci ca studentul român al universităților maghiare să se silească a culege, pentru cultura lui, dela o universitate românească ceea ce se poate în restimpuri scurte. Când numărul tinerilor români dela universitățile maghiare, doritori a se adăpa la izvorul adevărat al culturii românești, ar crește, atunci, fără îndoială s'ar găsi mijlocul să li se facă traiul mai ușor în București.

O parte însemnată în chemarea „Societății studenților ardeleni“ din capitala României ar fi aceasta.

*

Adesea întâlnești, acum, pe străzile Bucureștilor grupuri de soldați trecând, pare că fără o țintă hotărâtă, sub comanda prietenească a unui sub-ofițer.

Sunt recruții, leatul 1912. Și-i recunoști numai decât, că sunt soldați noi. Și-i recunoști după ținuta puțin militărească și după mișcările libere ale trupului pe care nu-l încinge încă baioneta. Cum cată în sus, apăsăți de înălțimea zidurilor dimprejur și cuprinși parcă de nostalgia largului în care au crescut, toată îmbrăcămintea lor îți pare străină și ai fi îndemnat mai bucuros să vezi, în aceste șiruri, niște flăcăi, cari se întorc dela muncă.

Soldatul, deși se culcă și se deșteaptă la sunetul cornului, nu e încă cu totul al cazarmii. Severitatea primelor săptămâni nu l-a putut face

ostaș întreg, oricât s'ar arăta „bobocul“ de docil. Gândurile lui, în primele săptămâni, sunt, în fiecare clipă la horă, la gospodărie, la clacă, la Anica etc.

Cine a fost soldat își aduce aminte cu plăcere de acești băieți ai satelor, cari, 5—6 zile, tac ca niște muți, închipuindu-și că acolo în cazarmă, n'are dreptul să vorbească decât sergentul major; dar pe urmă să te ții. Ziua se dau la glume, iar seara idem, plus snoave de pe acasă și cântec (fiecare companie își cam are țiganul).

Acum, duminicile primelor săptămâni, îi tot poartă câte-un gradat, făcându-le școală în fața statuii lui Mihai-Viteazul și altor monumente și așezăminte de cultură.

Cu acest an garnizoana Capitalei a crescut cu un regiment de infanterie (No. 40 *Călugăreni.*)

*

La 27 și 28 noembrie Societatea ortodoxă națională a femeilor române va ține la București primul ei congres. În afară de activitatea proprie a congresului, se anunță o conferință a domnului N. Iorga despre valoarea tradițiilor naționale în educație și o cuvântare de închidere din partea d-lui Simeon Mehedintzi.

Spre a se face cu puțință participarea unui număr cât mai însemnat de membre ale secțiilor din provincie, s'a mijlocit reducerea de 50% pe căile ferate.

Se așteaptă, că acest congres să dea încă și mai multă viață societății, s'o îndemne la noi fapte pe câmpul larg ce-i stă deschis și să dea naștere unor secții noi în provincie.

Coresp.

Iași

7 nov. v.

Teatrul Național. — „Lucașul“.

Mișcarea dramatică din țară, pregătită anevoios de atâția amar de ani secetoși, în ultimul timp prinde a se desvolta cu o iuteală nervoasă, târând spre culmile perfecțiunii și teatrul nostru din Iași. Teatrul, care o bucată bună de vreme, se implantase vartos într'un somn îndărâtnic, din care numai intrigile de culise, sau sfzile politice îl mai deșteptau câteodată. — Decurând se începe pentru el, ca și pentru întreaga mișcare dramatică, o eră nouă, o viață sănătoasă, scaldată în dragoste pentru artă și incurajată de simpatia spectatorilor. Încep să se perinde conducători de seamă, conștiinți de însemnătatea acestei făini sufletești și-o dospesc cu toată râvna din aluatul cel bun.

Teatrul acelaș artistii aceeași, cu mici completări, dar conglomeratul, ce formează acest mozaic artistic, e altul — e râvna de a munci, iubirea de frumos, ce sălășluia doar de multă vreme în sufletele artiștilor, dar în clocane ascunse și înăbușite de nevoi, de patimi și de intrigi.

A trebuit o mână blândă, o vorbă încurajatoare și-o privire caldă ca a lui M. Sadoveanu, care să le scoată la iveală și să le deie viață.

Aseară s'a jucat, pentru întâia oară în Iași „Lucașul“, piesă istorică în 5 acte de d. B. Delavrancea.

Public atât cât putea să găzduiască teatrul, însuflețire mare.

Sărbătoare artistică: „Lucașul“ marelui artist Delavrancea cu concursul marelui artist Notara.

Nu voiu face critica piesei, ar fi prea târziu venită și de prisos, au știut să vorbească alții mai de vreme. — Vreau numai să arăt câtă putere, câtă înrăurire au aceste cinci acte asupra spectatorilor.

E negrăit de mare simțirea ce-o revarsă această scumpă pagină de istorie!

Atât de bine îți întoarce gândul înapoi, ție spectatorule îngreuiat de griji, încurcat în afaceri, plictisit de intrigi, cu atâta drag te duce în vremurile de odinioară, în vremile de vitejie, de sbuciumare, de nețarmurită iubire de țară, încât trăiești cu eroii de atunci, suferi cu ei, te aprinzi, ai vrea par'că să lupți și tu și lăcrămezi când de bucuria victoriei, când de ploaia de năcazuri ce cade din nouii plumburii de intrigă și josnicie a unor boieri lacomi și a unor vecini dușmani!

O! Cum îți frământă sufletul cuvintele lui Petru Rareș, cum îți aprinde dorul de luptă un Corbea, un Grozea ce scânteie de vitejie!

Câtă bunătate, câtă dragoste îți varsă în su-

flet moldovencele noastre de odinioară: Genunea, Oana, simple și curate la suflet, viteze și iubitoare de țară.

Te-a schimbat, ești un altul. Tu, oricine ai fi, om politic: nu te mai gândești cum să-ți batjocorești adversarul, negustor: cum să înșeli pe altul, boier: cum să orbești prostimea, — toți sunt moldoveni și numai atât, în clipele acelea. Sufletul ți se umple pe neștiute de o simțire aprinsă, ochii îți scânteie, inima-ți svăcnește cu putere și îți frământă mâinile cu neastâmpăr. Iubești cu patimă trecutul tău de glorie și te gândești cu drag la un viitor măreț. Ți-i dragă Moldova, ți-i dragă România, ți-s dragi românii de pretutindeni și pricepi rostul tău! Câtă simțire, cât avânt a știut, o mână de artist, să culeagă din paginile prăfuite ale istoriei noastre!

Și acum să vorbesc ceva de interpretare. Să vorbesc și eu de d. Notara. Neîntrecutul artist, care a știut să creieze cu atâta căldură rolul lui Petru Rareș, dovedește nu numai că l-a înțeles

dar că l-a simțit și-l simțește cu sufletul acelaia ce-și iubește neamul.

Petru Rareș trăiește pe scenă aievea, ne amăgește vederile, ne înfierbântă sufletele și ne aprinde simțirea.

Trăim timpul lui Petru Rareș, unde ne duce cu atâta măiestrie artistul. Vorbirea caldă curge ca un isvor limpede, gesturile sugestive și ochii ca o carte, citești sufletul în ei.

D-na Ionescu M. (Genunea) a jucat cu multă gingășie, gesturi potrivite și isbucniri reușite, a fost foarte bine. Bine și d-na Kuzinschi (Oana). Foarte reușit Șmil (d. V. Kuzinschi). D. Cârjă conștiințios. Bine restul boierilor.

Decorurile admirabile ce completează frumusețea trilogiei au fost foarte reușite. ar fi fost sublime dacă nu ne-am gândi la acele ale teatrului din București.

Corespondent.

Litere - Arte - Științe

Cântec

*Când seara tainică coboară
Din înălțimile albastre,
Doruri și dragoste curată
Mă impresoră.*

*Iar luna plină când destramă
Argintul ei prin frunza rară,
La plopul ce stă straje'n poartă
Dorul mă cheamă.*

*Iar seri întregi și nopți de-arândul,
Când o aștept și nu mai vine,
M'ași duce'n lume să mi pierd urma
La ea cu gândul.*

Ion Tărnăveanu.

Martirul

Din sat o iei în susul văii pe drumul bătut de care până ajungi la o răspântie, de unde se împart cărări cotate pe coastele repezi ale dealurilor și duc spre colibile mărunte, spoite în alb, de pe locurile deschise, poienite, din vârf.

La răspântie e întepénită o mare stâncă, de care se povestește o mulțime de taine — ba că ar fi umblat necuratul cu mâna-i fărădelege și ar fi pus paznic un spurcat de șarpe să ispitească pe drumeti. Dela crucea largă a creștinilor, cari aduceau pe Dumnezeu cu rugăciuni de prohod de câte ori treceau pe acolo, a pornit duhul rău. Și ca piaza rea să nu mai aibă putere să-și scoată capul din ascunzătoarea pământului, a ridicat o cruce lui Cristos: au tăiat un stejar, fruntea pădurii, l-au cioplit în formă de cruce, l-au dichisit cu în crustări cum li s'au părut mai cu podoabă, din sovârt și coada rândunelii au stors vâpseli, cu cari au însemnat chipul lui Cristos în torturi negraite, cununa de spini, spătura din coastă, o scară, un ciocan, piroane, clește, cocoșul din Biblie pe uzna blidului — în sfârșit tot ce se cere să se săvârșească după datina bătrânilor când e vorba de o cruce.

Neîntrecutul măestru în lemn era Neculai din vârf. I se dase acest nume pentru că își avea coliba pe dunga unui deal îndepărtat de sat, și soarele când scăpăta în zi de vară pe acel deal își arunca ultimele licăriri de lumină purpurie. Se pricepea la încheiatul grinzilor, la strungărit, podială și ghilială, ca orice român, om la locul lui, meșter la toate.

În toamna asta îi mergeau lucrurile tot anapoda: niște lupi tăbărira în ogradă și încolțira câteva oi; cineva din dușmănie îi dase foc la șură. Un fel de neliniște îl rodea la suflet și vedea el că nu-i lucru curat. Bucatele s'au strâns toate afară de cucuruz, în anul ăsta de puțină nădejde; căci

aerul e rece, norii plumburii țin cerul închis și-i întârzie coacerea. Rău semn.

Lumea din jur însă află repede tălcul năcazurilor, cari își au și ele marginile: jurase pe nedrept pentru un vechiu tovarăș, care voia să smulgă un petec de pământ dela vecin, sub cuvânt că lui i se cuvine dreptul de folosință, deoarece toți înaintașii lui l-au folosit.

Cu banii de pe bucate își plăti birurile, aruncurile și acum își dă zor cu strângerea cucuruzului. — singura-i hrană, ca așa verde cum e să-întindă în podul casei, căldura cuptorului în timpul iernii îl va mai usca, nu-l va lăsa să se jilăvească și muceziască, după o așa de grea trudă în luptă cu pământul.

Și când vede omul că i-a fost în sec strădania, care i-a fărâmițat puteri ce nu-i mai revin prin rodul ce așteaptă, fără să vrea să asculte vocilor lăuntrice, valorilor simțirii, cari îi pun un nod în gât curmându-i șirul vorbelor. Neculai de un timp încoace tot tace.

Îi venea uneori toane să se suie în podul casei, vâra mâna aspră prin cotelanii jilavi, cari se încinseseră și răspândiau un miros de putreziciune, ce îl înădușia, cobora repede cuele scării să scape de un vis urât, căci în pod, pe cătușele pline de funingine, prindea furtună din zi ce trecea o dihanie în chip de om cu niște lați colți rânjiți, cu un lung trup uscat, căruia-i sunau încheeturile oaselor ca bugării prăvăliți peste un sicriu, iar în cap îi jucau niște ochi de drac, ce căutau departe, aveau căutătura apelor adânci, cari se mișcă încet și-ți iau simțirile când le oglindești în ele.

Sărăcia îi închegase acest portret și îl făcea să aibă groază de podul casei. Nevastă-sa înțelegea bine, că în colibă se încuibase un cântec ciudat. Copiii n'aveau să-l mai desamortiască prin nevinovăția și drăgălășia jocurilor lor...

Veni primăvara cu ochii adânci și vii, plini de lumină și bunătate, de căldură și tinerete, de trezire și dor de viață, pământul se desamorteste și plugul trudnic taie paie din glia răscopăta gata de a primi sămânța, de a o încălzi, de a-i da viață, ca la rândul ei să răspândească mâna aspră.

Sfântul Gheorghe a întins mâna aspră pădurilor de fag, le-a desgheocat mugurii bulbucăți, și frunzele fragede își arătară spinările miezoase. Semn, că arăturile sunt pe sfârșit, că vitele trebuie scoase la pășune. Sătenii neavând islazuri se întovărășesc și cumpără pășunea unui munte de peste hotar, din preajma Rucărului. Părechea de boi a lui Neculai încă e dusă acolo peste vară.

Natura își urma planurile sale veșnice, cu regularitatea misterioasă, și vremea coasei sosi.

Intr'o zi când soarele era pela chindie și vărsa scăpărătoarele sale braie de lumină unduind larg, și omul nostru trăgea coasa din greu, bulburi mari de sudoare brobodindu-i fruntea, — la capătul brazdei se opri un holțeu îmbrăcat într'o cămașă și niște cioareci ca tăciunii, de sclipiau de negri ce erau, își dădu palaria pe ceafă, se șterse de broboane și se așeză jos pe pologul de mătășă desfăcând gura pungii de tabac. Când coșul își șterse cu o mână de iarbă tăiată coasa pentru as-

cuțit, zări flacăla la capătul brazdei și ca un fier înroșit simți că i-ar fi pătruns măruntaele, se clătină puțin și-și dă zor să gate brazda ca după obicei. Se grăbi să schimbe câteva vorbe cu ciobanul ce coborâse în sat — debunăseamă că nu de flori de măr — să-l întrebe de boșori și de pace pe la munte, punând frâu bănelii ce-i cobia în suflet.

— Toate bune, fârtate, ce mai vești — povești?

— Toate ca toate, da, ia, ne mai trimite Dumnezeu câte una după cap de ne luăm de gânduri cum să ne mai târim.

Bănuiala lui Neculai îl scoate din minți.

— Ei, ce-i?

— Iacă o pacoste de urs dintr'un jdep de brad s'a năpustit, știi, ca fulgeru și... și ți-a murescat un bou!

Volbura durerii îi luă graiul și rămase încremenit cu fața ca pământul, cu ochii în aiurare. Un gemet scurt, ca mugetul bouului de brazdă când îl apasă greu jugul, și o tăcere adâncă s'a înstăpănit pe el.

Doar după vre-o două săptămâni îl biciui un gând, că va rămânea mut, și grozăvenia ce-l cuprinsese îl făcu să-și piarză cumpătul, se duse atâ în colibă, scociori la locul unde-și știa pusă pușca de mult nefolosită, o strânse cu putere în mâinile sale înțepenite, ieși din colibă, oocoli și se așeză din sus la rădăcina copacului bătrân, a cărui coroană în atotstăpânitoarea liniște își cântă cântecul înserării tainice. Stelele scripiau neastâmpărate, iar ochiurile fereștilor dela colibi mai luminau încă, omul nostru desprinsese patul puștii de cele două țevi, pe cari le îndreptă înspre pârăul adânc, își lipi buza aspră de uzna de fier, își luă aer mult în piept și dădu drum slobod simțirii... Țevile se cutremurară și urmară poveștii înțonând glasul lor de metal — monoton, dar sguđuitor, iar dealurile piraiele și văile îi prinseră preludiul împrumutându-l nemărginitului...

Spun oamenii, că într'o seară au auzit un buciom de munte, care atâta i-a vrăjit, încât și azi când pomenește de el par'că îi mai aud/țiuitura neobișnuită. Faptul a rămas ascuns și din aceea sară Neculai nu mai e ca alți oameni.

Un zâmbet ironic — provocat de ironia sorții — îi înflori pe chipu-i adânc brăzdat, căci soarta i-a cusut acolo cu mâna-i măiastră toate suferințele. Se umpluse paharul. Își ieșise din minți.

Vagabonda îngânând vieța cu vorbe deșirate, fără înțeles. În iarnă, când într'o seară porni din sat spre deal, ajungând în dreptul crucii dela răspântie un glas din altă lume îl chema să se hodiească puțin lângă lemnul sfințit și de mâna lui. Adormi în vraja ce i-se coborise în suflet, și în zori de zi lumea îl găsi împietrit.

Ioan Poienar.

Probleme psihologice.

Cum să ne 'ntărim voința

La sfârșitul veacului trecut, psihologii, artiștii și chiar și pedagogii au început să exalteze o nouă forță omenească, o forță careia trebuie să i-se subordoneze toate celelalte: *voința*. Voința este singura putere grație căreia omul poate să devie o individualitate proprie neșovăelnică, o ființă capabilă să trăiască conform unui ideal clar văzut și cu consecvență urmărit. Și s'a mers atâ de departe cu admirația pentru această nouă putere, încât chiar medicina a admis-o în rândul agenților naturali de medicație. Și astfel, am văzut medicii prescriind bolnavilor lor cură de... voință.

Dacă această rețetă costă mai puțin de cât altele poate, în schimb să nu credeți că se putea executa ușor. Nimic nu e mai greu decât să *voești*. De-aci și maxima voluntarilor: *Voeste și vei putea*. Desigur că orice vei voi, vei putea. Dacă omul nu poate orice, cauza este însă că nu poate nici să voiască orice.

Voința este facultatea cea mai nobilă a omului, este însușirea care distinge pe om, care-l face să fie stăpân în mijlocul naturii robite; și totuși voința este cea mai neglijată din toate facultățile omenești.

Este incontestabil: noi nu știm să voim. Și nu știm, pentru că nimeni nu ne învață acest meșteșug. Fiindcă a voi este un meșteșug; este

un meșteșug ca și memoria, dar mult mai în afară de aptitudinile înăscute ale facultăților noastre de cât memoria. Cu toate acestea, memoria, care pe scara intelectualității este o facultate inferioară voinței, se educă, se desvoltă, se cultivă, pe câtă vreme voința se lasă pradă celei mai anarhice neglijențe. Și cu toate acestea, trăim într'o vreme în care oamenii de voință poruncesc celor fără voință, în care literatura exaltează virtuțile celor ce supun instinctul voinței. Pretutindeni auzim răsunând maxime și porunci ca acestea. *Nimic nu este cu neputință! Voința este mai tare decât orice lanț! Omul trebuie să se conducă numai de voința lui! Voința învinge toate patimile*. Dar nimeni și nicăeri nu se învață cari sunt normele după cari voința se poate desvolta și disciplina astfel, încât ea să devie în adevăr o forță utilă omului.

Cu toate acestea, voința se poate exercita și spori cași ori-care altă facultate. Acela care a stabilit cele mai clare și precise reguli în această privință este marele pedagog francez: Jules Payot.

Iată cari sunt, după Jules Payot, mijloacele prin cari omul poate deveni stăpân pe sine însuși prin supremația voinței asupra diferitelor înclinațiuni ce ne robesc:

Din nefericire, partea afectivă are asupra vieții noastre sufletești o preponderanță atâ de mare, încât de cele mai multe ori noi nu putem lupta împotriva sentimentelor ce ne stăpănesc. Deaceea, fiindcă știm că sentimentul învinge totdeauna, noi trebuie să căutăm a asocia în intelectul nostru diferitele idei ce vrem să izbândească cu anumite stări afective, cu anumite sentimente. Obișnuind spiritul nostru cu asemenea asociații, încet-încet vom ajunge să putem deștepta, cu ajutorul ideilor ce vrem să realizăm, sentimentele de cari avem nevoie. Lucrul e sigur. De altfel, este o lege generală în psihologie, după care, când două elemente au fost adeseori asociate împreună, unul are tendința de-a deștepta pe celălalt.

Intreaga educație nu este de cât punerea în lucrare a sentimentelor puternice spre a crea deprinderi de a gândi de a lucra, adică spre a organiza în spiritul copilului sisteme de înlăntuire de idei cu idei, de idei cu sentimente, de idei cu acte.

Marele Renan zicea: „Simt că viața mea este mereu călăuzită de o credință ce n'o mai am: credința are particularitatea aceasta că lucrează chiar după ce a dispărut“. Aceasta nu este însă particular numai credinței. Orice emoțiune sinceră, care a legat mult timp actele cu oare-cari idei, poate dispărea: cu toate acestea lasă în urmă-i această legătură, după cum în silogism termenul din mijloc dispărea după ce a adus concluzia.

Dar asemenea legături, pe cari sentimentul le înoadă așa lesne, le poate îndeplini și ideea, cu condiția de a câștiga complicitatea stărilor afective. Când sentimentul apare în conștiință, — bine înțeles, vorbim numai de sentimentele favorabile scopului nostru, — trebuie să ne folosim de ocazie spre a ne pune pe lucru; „trebuie să ne folosim de mișcările cele bune, ca de vocea lui Dumnezeu, care ne chiamă, spre a lua hotărâri energice“ — cum zice Leibnitz. Ori care ar fi sentimentul aliat care năvălește în suflet, să-l folosim fără preget pentru opera noastră. Aflăm succesul unui prieten și aceasta ne biciuește voința șovăelnică, iute la lucru! Să isprăvim cu curaj lucrul acesta, care ne chinuște de câteva zile și care, fiindcă eram incapabili de a-l începe cu hotărâre ori de a ne scăpa de povara lui, era pentru noi ca un fel de remușcare. Ori, dacă în urma cutărei cetiri, avem sentimentul mărimei și sfințeniei muncii, — iute, condeii și la treabă! Sau dacă încercăm sentimentul acela de plină vigoare fizică și intelectuală, care face munca atâ de plăcută, de-așemenea să ne așezăm la lucru! Aceste momente fericite, trebuie să le folosim spre a forma deprinderi trainice.

Sentimentul retrăgându-se va lăsa în urmă-i ca un fel de măr binecuvântat, deprindere solidă a muncii, amintirea bucuriilor ce-ți procură și a hotărârilor energice.

Odată sentimentul dispărut, în liniștea care-i urmează puterea dictatorială aparține ideii, care rămâne singură în conștiință. Ideile

însă sunt, — după cum spune Schopenhauer, — „zăgăzul, rezervoriul în care, când se deschide isvorul moralității — isvor, care nu curge totdeauna — vin să se îngrămădească sentimentele cele bune și din cari, când prilejul se înfățișează, se duc să se împartă pe unde trebuie, prin canale de derivațiune“.

Cu alte cuvinte, aceasta însemnează, că o contopire, făcută între idee și mișcare sub influența sentimentelor, durează și că, pe de altă parte, ideea, fiind asociată adesea cu sentimente favorabile, se întâmplă, că chiar în lipsa acestor sentimente prezentative, actuale, ea poate, în virtutea legilor asociatiunii, să le deștepte, într'o oare care măsură destul de mare spre a provoca actul.

Și astfel, pe această cale, printr'o stăruitoare și constantă procedare, se poate obține tăria de voință.

INFORMAȚIUNI

Arad, 24 noemvrie n. 1911.

Mersul vremii

Institutul meteorologic anunță frig, pe alocurea ploii.

Prognostic telegrafic: frig, pe alocurea ploii.

Temperatura la amiazi a fost de 10°4 C.

Bursa de cereale din Budapesta

(După 50 kgr.)

Grâu pe aprilie	Cor. 11.80
„ „ maiu	„ —
Secară pe aprilie	„ 10.31
Cucuruz pe maiu	„ 8.47
Cucuruz pe Iulie	„ 8.52
Ovăs pe aprilie	„ 9.78

Amintiri despre Maupassant.

Jacues Normand a tipărit nu de mult o carte foarte interesantă, tratând în formă de essay viața furtunoasă a marelui poet francez, Guy de Maupassant.

Reținem în traducere următorul pasaj, în care descrie înfățișarea și personalitatea poetului.

„Exteriorul lui Maupassant fost-a oare așa, cum îți vine să crezi citind operele lui? Nu, de loc. Statura i-a fost mijlocie, mai mult mică. Un trup în patru unghiuri, lipsit de orice grație, cap mare, și umeri robuști. Micul taur din Normandia* îl numiau foarte potrivit. Punea mult preț pe exteriorul său, dar nu avea un gust deosebit, încât eleganța era forțată.

Fața era rotundă, lată. Sub gură o barbă tare, roșietică umbrea fața. Nasul era frumos format, tenul roșietic. Ochii lui melancolici, cari reoglindeau o tenus de adâncă viață sufletească, avea mai totdeauna expresia durerii. Vocea-i era slabă, catifelată. Originea lui normandă și-o trăda prin felul lui de exprimare.

Avea un caracter foarte complicat. Maupassant era jovial, dar în aceeaș măsură și pornit, sangvinic, fără curaj, neîncrezător și comunicativ.

Nu a fost „causeur“ și nu a vorbit bucuros despre operele lui. Vial și pasionat în conversație numai atunci era în societate, când natura sau impresiile de călătorie erau pe tapet“.

Trad. de Cerdac.

Mare scandal la teatrul din München. La teatrul de comedii din München s'a întâmplat un caz penibil.

În două matineuri anterioare artista Villany s'a produs în fața lumii artistice din München și a corpului profesoral al Academiei, culegând aplauze unanime.

D-șoara Villany apare fără nici un tricou pe dânsa, absolut goală, și tocmai lipsa oricărei cochetării pune în evidență frumusețea artistică a dansului ei. S'a putut vedea cu acest prilej că senzația neobicinuită pe care o încearcă spectatorul în primul moment este învinsă după prima producție, și frumusețea corpului artistei și dansul ei clasic au o influență mai curată ca dansul oficial sancționat al artistelor de varieté.

Duminecă după amiazi la orele trei producțiunea a fost interzisă de reprezentantul poliției, care a invitat pe artistă și pe directorul teatrului la poliție. Ambii vor fi dați judecăței pentru imoralitate.

Publicul a primit cu fluerături și insulte pe funcționarii poliției, cari i-au invitat să părăsească sala. Poliția a încercat să ia numele tuturor persoanelor prezente, dar a fost silită să renunțe din

cauza marelui agitații ce domnea în mijlocul celor 800 de spectatori.

Se afirmă că s'a trimis prefectului de poliție o scrisoare de protestare semnată de toți artiștii și literații din München.

Enrico Pinelli este fără îndoială cel mai bătrân artist dramatic al lumii. De curând și-a sărbătorit a 110-a aniversare, la locuința sa dintr'un orașel aproape de Palermo. Ar fi putut, în același timp să serbeze și un jubileu artistic, căci exact cu 100 ani în urmă apăruse pe scenă, cu prilejul prezentării în italienește a lui „Wilhelm Tell“.

Un record și asta!

Convocare. Subscrisul în calitate de delegat al comitetului central al „Asociațiunii“ pentru literatura română și cultura poporului român convocă adunarea constituantă a despărțământului Beclean pe 26 noiembrie 1911 n. duminică la ora 1 p. m. în localul școlii gr. cat. din Beclean.

De noul despărțământ se vor ținea: întreg cercul administrativ al Becleanului și din cercul administrativ al Chiochișului comunele următoare: Apatiu, Beud, Bidiu, Bozieș, Chethiu, Cutca, Ienciu, Iuș, Matei, Manic, Moruș, Sasșimbor, Țentea, Ujfalău, Vereșhaza și Vița.

Rog pe toți românii de bine din cercul Becleanului și din comunele înșirate ale cercului Chiochiș, să binevoiască a se prezenta la adunare și a-și da concursul la înactivarea noului despărțământ.

Dej, în 18 noiembrie 1911 n. *Dr. Liviu Micșă*, avocat, delegatul comitetului central al „Asociațiunii“ pentru înființarea despărțământului Beclean.

Retragerea lui Francisc Salvator. „Dentsches Volksblatt“ ocupându-se de motivul retragerii din armată a prințului de coroană Francisc Salvator, scrie, că acel motiv în mare parte e că n'a fost înaintat după dorința sa. El ar fi voit să fie numit comandant de corp în Viena. Aceasta însă nu se poate, fiindcă actualul comandant de corp Wersbach, va păși postul său numai cu oarecari condițiuni, cari nu se pot împlini.

Din această pricină principele va trece în concediu, până când i-se va prezenta ocaziunea să ocupe un loc convenabil.

Un fost deputat croat arestat. Ziarul „Srbobran“ a primit din Goszpics telegramă, că procuratura a arestat pe fostul deputat Petru Krainovici, care în ultimul parlament a făcut parte din partidul sârb independent.

Nu se știe care ar fi motivul arestării, se crede totuși, că e vorba de persecuțiuni politice.

În jurul dispariției preotului Weber din Iași. Dispariția preotului Weber, despre care am vorbit, continuă să pasioneze populația catolică din Iași.

Svonurile ce circulă de câteva zile relative la această dispariție, au hotărât pe credincioșii catolici să adreseze episcopului Camilly un memoriu prin care caută să desvinovățească pe Weber de acuzațiile ce i-se aduceau, reprobând procederea autorităților superioare ale bisericii catolice față de sus numitul preot.

În consecință catolicilor din Iași cer readucerea preotului și instalarea lui ca paroh al bisericii catolice locale.

Un alt memoriu a fost adresat părintelui Malinovschi, vicarul bisericii catolice, prin care se cere intervenirea sa pe lângă episcopul Camilly pentru a readuce pe preotul Weber.

În caz când această intervenție nu va reuși, catolicilor sunt decise să intervie pe lângă autoritățile locale pentru readucerea în țară a lui Weber, care este cetățean român.

S'a decis deasemenea să se trimită o delegație la Roma pentru a se prezenta Papei.

Serbarea dela regimentul 6 Mihai-Viteazul. Alaltăeri la orele 9 dimineața, s'a serbat în curtea cazărmei Cuza, patronul regimentului 6 Mihai-Viteazu.

D. colonel Panaitescu, comandantul regimentului, a fost primit de către o delegație formată din grade ale fiecărei companii; muzica regimentului a intonat imnul regal. D. Colonel a inspectat companiile pe cari le-a găsit în perfectă ordine.

La compania 7-a comandată de d. căpitan Călătorescu, d. sublocot. Florescu a ținut o cuvântare plină de avânt patriotic, vorbind despre „Mihai Viteazu“.

Corul companiei a cântat Imnul lui Traian, sub conducerea domnului sublocot. Florescu.

S'au executat apoi în curtea regimentului dansuri naționale, în cari s'au prins și vre-o câțiva ofițeri.

Un oraș distrus de incendiu. După ziarele turcești un incendiu a distrus alaltăeri aproape în întregime micul oraș Simav din vilaietul Brusei. Au ars cazărmele, conacul guvernamental și ca la o mie de case. Ministerul de finanțe a trimis o mie de lire ca ajutoare.

Constituire: Societatea de lectură a elevilor școlii comerciale superioare gr.-or. române din Brașov s'a constituit pe anul 1911-12 în chipul următor:

Președinte: Dr. Ioan Baciu, profesor; vicepreședinte: Nicolae Dinu cl. III c.; secretar: Gherghe Ciuca cl. III c.; vicesecretar: Valeriu O. Pascu cl. II c.; casier: Augustin Popan cl. III; controlor: S. Catilina cl. II; bibliotecar: I. Hentea cl. II; vicebibliotecar: V. Jurca clasa I; econom: L. Macarie clasa I.

Comisia literară: președinte: Nicolae Dinu cl. III; membrii: Cornel Dobrota, Petru Fodor, D. Simian cl. III, N. Cristea C. Russ cl. II. I. Gârbacea cl. I.

Concert în Gurahonț. Intelectualii români din Gurahonț și jur cu concursul corului din Zeldiș, aranjază în localul ospătăriei „Hungaria“ din Gurahonț, în ziua de 13/26 noiembrie concert urmat de petrecere cu dans. Inceputul la ora 8 și jum. seara. Prețul de intrare: Pentru o persoană 2 coroane.

Venitul curat e destinat pentru înființarea unei biblioteci. Ofertele și suprasolvirile se primesc cu mulțămintă și se vor evita pe calea publicității.

Comitetul aranjator.

Chinezi omoriți în revoluția din Mexic. În timpul revoluției din Mexic au fost omoriți 350 chinezi.

În urma tratatelor urmate între cele două guverne, guvernul mexican a hotărât să acorde celui chinez drept despăgubiri, un milion și jumătate de dolari.

O galerie de tablouri prădată. Cu privire la furtul de tablouri din castelul Schleissheim din München se mai comunică următoarele:

În total s'au furat 22 de tablouri, cari au fost scoase cu multă dibăcie din rame.

Hoții au ales din cele 160 de tablouri ale galeriei pe cele mai prețioase.

Furtul a fost posibil din cauza lipsei totale de control din galeria de tablouri a castelului.

Tablourile furate au o valoare de 300.000 coroane.

Asasinul din Timișoara condamnat la moarte. Azi s'a terminat marele proces criminal din Timișoara. Sala de dezbateri — azi dându-se sentință — a fost tixită de lume. Dezbateri, prezidată de Virág Béla s'a început la 9 dim.

Procurorul Boross a răspuns vorbirii de apărare a lui Lang, la care Lang a replicat.

După aceasta în atențiunea încordată a tuturor, președintele timp de o oră a dat instrucții juraților.

La zece și jum. jurații s'au reîntors ca să aducă verdictul. Înainte de a se depărta jurații prez. a întrebat pe ucigașul Balázs István, dacă are ceva de spus? Acuzatul și-a negat fapta și acum. La 12 și jum. s'a dat verdictul juraților, cari îl declară vinovat de jaf împreună cu omor.

Întrebat iarăși dacă dorește ceva, a răspuns că așteaptă sentința cu conștiința împăcată.

După câteva minute președintele a anunțat sentința tribunalului, prin care Balázs a fost osândit la moarte prin ștreang pentru asasinat.

Publicul satisfăcut a părăsit sala.

Rugare. Subscriși în numele comitetului parohial gr.-or. din Murășorheiu pe această cale rugăm pe onoratele oficii parohiale, institute de credit și pe stimati domni privați, cărora li-s'a trimis vre-un apel pentru oferte benevole la zidirea bisericii gr.-or. din Murășorheiu (Marosvásárhely) a le retrimite, chiar și în cazul când nu s'ar fi colectat nimic, pentru ca să se poată face darea de seamă. Murășorheiu, la 5/18 nov. 1911. Ștefan Russu, pretopop. Nicolau Vulcu.

Situația gravă în Creta. Situația în Creta devine din ce în ce mai gravă.

După ultimele știri acțiunea hotărtoare ar fi proiectată pentru duminica viitoare.

Proclamația care invită populațiunea cretană ca să ia parte la această acțiune, e semnată de 4 deputați printre cari se află și deputatul Mihailitakis.

Ca loc de adunare e indicat un punct în apropierea de Canea. Populațiunea trebuie să vie acolo înarmată, pentru a executa hotărtoarea dela 1908 în privința anexării la Grecia.

Se asigură că întreaga mișcare are un caracter pur de partid și e înscenată numai pentru a slăbi influența lui Venizelos asupra Cretei.

Pentru Seminarul diecezan din Caransebeș. Spre a putea satisface cerințelor insistente din mai multe părți, elevii institutului teol. ped. din Caransebeș, roagă pe toți on. domni, cari au primit invitație pentru serata literară-muzicală, ce se va aranja Duminică în 13/26 nov. în favorul seminarului, să binevoiască a ne comunica, până cel târziu în 12/25 l. c. dacă reflectează, ori nu, la locurile rezervate. *M. Figoria*, notar.

Budgetul Turciei. Budgetul pe 1912 a fost supus camerei și el prevede la cheltuieli o sumă de 34,111.361 l. iar la venituri suma de 30,452.604 livre turcești. Deficitul este deci de 3,658.757 livre.

Expunerea de motive arată, că scăderea deficitului a devenit cu puțință în urma sporirii veniturilor ordinare și a reducerii cheltuielilor. Veniturile sunt în continuă creștere fără să se fi pus noi impozite.

Expunerea de motive sfătuiește să se continue cu regimul de economii în cheltuieli spre a se evita necesitatea unor noi împrumuturi.

Complot contra guvernului sârb.

Din Belgrad se anunță, că poliția a descoperit un vast complot, din care fac parte mulți ofițeri și bărbați politici și care plănuia ca în absența regelui Petru, să asasineze pe toți membrii guvernului și în primul rând pe Milovanovici.

Ziarul „Tribuna“ din Italia, confirmă știrile cu privire la descoperirea unui complot organizat de radicali contra guvernului.

Poliția a reușit să aresteze la Belgrad doi țărani cari erau însărcinați să asasineze pe Milovanovici și Passici.

Dupăcum arată presa sârbă nu mai încapă nici o îndoială, că în țară există o mare organizație politică, cu vaste ramificații, din cari fac parte numeroși ofițeri.

În vreme, însă, ce unele ziare atribuie acestei organizații cele mai fantastice intenții, cercurile politice din Belgrad sunt de părere, că baza principală a organizației e numai dorința de a influența asupra guvernului în chestia politicii externe a Serbiei, care, dupăcum crede organizația, e prea pasivă.

Deviza conducătoare a uniunii este: unitatea serbismului.

Ziarul „Iutro“ anunță, că banda secretă a „Mănei negre“ a făcut întinse pregătiri în vederea unor atentate împotriva mai multor oameni politici, în special împotriva lui Passici, conducătorul bătrânilor radicali.

Cercurile politice însă, nu iau în serios această știre.

Răscumpărare de bilete. Și-au răscumpărat biletele pentru concertul ce-l aranjează societatea de lectură „Inocențiu M. Clain“ a teologilor din Blaj la 26 nov. a. c. următorii: „Vatra“ inst. de credit și economii 5 cor.; dr. V. Bianu (Buzeu-Rom.) 20 cor.; Ioan Boeriu, preot (Lechința) 15 cor.; I. Bărdosy insp. reg. școl. în retr. 3 cor. Blaj, la 22 nov. a. c. Pentru societate: *Teodor Groza*, președinte.

Aviz! Fiecare român de bine, care are lipsă de mașini agricole, motoare cu benzin, ferării, arme, etc., să cefeteze firma românească *Frații Burza din Arad*, (Borosbényi-tér). Sprijiniți pe Români!

Răspândiți „Poporul Român“.

Organul poporal, săptămânal al partidului național, foaia noastră „Poporul Român“, prin mutarea sa dela Budapesta la Arad, în frumosul palat propriu al „Românului“ ca să apară alături cu acesta în propria tipografie modernă „Concordia“ — s'a făcut părtaș de însemnate îmbunătățiri, cari pe viitor se vor mai și sporii.

Numai și din cei câțiva numeri, apăruiți până acum la Arad, s'au putut convinge cetitorii noștri, că „Poporul Român“ a luat un nou avânt, atât cu privire la cuprins și formă, cât și în privința volumului: *apare regulat în 16 pagini.*

Subscrise direcțiune în nizuința sa de a face ca acest organ poporal de publicitate, „Poporul Român“ să corespundă pe de-o parte intențiilor comitetului național, iar pe de altă parte să îndeșteze pe deplin toate așteptările miilor noastre de cetitori, nu crută nici osteneală și nu să dă înapoi dela nici o jertfă materială.

Ca dovadă despre această nizuință servească faptul, că pe lângă toate îmbunătățirile aduse până acum și cari se vor mai face în viitor, *prețul abonamentului, la „Poporul Român“ nu numai că nu l'am urcat, ca din contră l'am redus dela 5 coroane la 4 coroane anual, cari se pot solvi, ca și până acum în două semestre.*

Și încă o reducere!

Acelora cari abonează 5 exemplare din „Poporul Român“ *pe o adresă* li-se dă exemplarul cu 6 fil., ceea ce înseamnă: 3 cor. 12 fil. anual.

Mai departe!

Librarilor și vânzătorilor în prăvălii, cari se obligă la o desfacere de cel puțin 50 exemplare săptămânal de asemenea li-se dă exemplarul cu 6 bani sau 3 cor. 12 fileri abonament anual — plus: *rabat de 30 procente.*

Astfel, organul poporal săptămânal al partidului național, „Poporul Român“ a devenit *cea mai ieftină* foaie poporală săptămânală din patrie.

Și toate aceste favoruri și înlesniri le face direcțiunea subscrisă, nu din *poftă de câștig*; nici pentru *îmbunătățirea materială* a foaii, care e deja pe deplin asigurată prin miile de abonați ce-i are; și nici cu gândul de a face *conurență altor foi, surori săptămânale, populare*;

ci cu singurul și nobilul scop național de a ușura străbaterea năvalnică a „Poporului Român“ până și în cele mai modeste și mai îndepărtate, sute de mil de vetre românești din toate unghiurile românismului.

Pentru că, odată pentru totdeauna, știut să le fie tuturor că:

nu numai dreptul nedisputabil, ci, mai vârtos, sfântă datorință națională, are comitetul partidului nostru la răspândirea organelor sale de publicitate, pentru luminarea și îndreptarea maselor poporului conform cu principiile programului nostru național neștirbit. Dreptul acesta și-l va ținea față cu oricine, iar datorinței acesteia îl va urma fără preget. Ca în felul acesta, cetit de bătrâni și tineri, de bărbați și femei, de fete și feciori și de tot sufletul românesc „cel dosădit și însetat după dreptate“ din satele noastre „Poporul Român“, să devină o cătușă de oțel, o zală puternică de legătură, care să țină de-olaltă și la olaltă, strâns uniți

la un loc, Comitetul și partidul național cu întreg poporul românesc de pe aceste meleaguri străbune: uniți în cugete și în simțiri și incremențiți într-o stâncă de granit pe care nici porțile iadului să nu o poată sdrobi.

Direcțiunea foaii „POPORUL ROMÂN“.

Bibliografi.

La Librăria diecezană din Arad se află de vânzare:

Carlyle Th. Munca, Sinceritate, Tăcere, pagini alese	—30
Carlyle Th., Eroii	2.—
Panfile T. Tărișoare de aur	—30
Anestin V., In lumea spiritelor, istoria manifestărilor spiritiste	—60
Flamarion, C. Lumen	—60
Verne I., Ocolul pământului în 80 zile, trad. de Leca	1.20
Andersen, Grădina raiului și alte povestiri	—60
Nemțeanu B., O călătorie în lumea albinelor	—30
Ține N. Versuri pentru copii	—30
Wildenbruch E., Invidia, trad. de Nădejde I.	—30
Maupasant, Tare ca moartea, roman	1.20
Russo, Cugetări și amintiri	—30
Demetriad M., Renegatul	—30
Chendi II., Portrete literare	—30
Organizațiunea învățământului poporal din Ungaria de dr. Baló I., trad. de dr. P. Pipoș	3.—
Istoria pedagogiei de dr. P. Pipoș	4.—
Herbart și educația prin instrucțiune de Herbart	—60
Curs practic de lucru manual cu figuri explicative de Fl. Ilioasa	—60
Elemente de pedagogie de Conta-Kerubach metodică	4.—
Metodica gramaticii, aritmeticii și geometriei, lucrare pentru normalști, învățători și institutori	3.—
Psihologia precedată de Somatologie și urmată de logica elementară de dr. Pipoș	6.—
Brătescu-Voinesti, Neamul Udreștilor, schițe și nuvele	2.40
Zamfirescu D., Lydda, nuvele	—30
Farfaut, „	—30
Gorki M., Scene din viața vagabonzilor, trad. de Carp	—60
Andreiev L., Anatema, piesă, pentru care Sinodul rus l-a escumunicat pe autor din biserica creștină	—60
N. Iorga: Generalități cu privire la studiile istorice	—50
— Studii și documente cu privire la Istoria românilor, vol. XX	10.—
— Partea românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească. Influențe și conflicte	—30
Sărbătorirea profesorului N. Iorga cu ocazia împlinirii a 40 ani de viață. Câteva articole din ziare și reviste	—40
Pavelescu C.: Poezii	3.—
Metodica Matematicii de Gh. V. Costescu	5.—
Metodica limbii române de Gh. V. Costescu	5.—
Metodica Istoriei și Geografiei de Gh. N. Costescu	7.—
Culea D. Sp. Învățământul despre natură în școala primară	3.50
Curs de pedagogie teoretică și practică de Gabr. Compayre	2.—
Metodica limbii românești de Lupu—Antonescu—Nicolescu și Ciocărlie	5.—
Curs elementar de Psihologie de Lupu C. I.	4.—
Marinescu—Avram Treptele didactice formale	3.—
Davlov Jocuri și jucării pentru copii	1.50
Cum își învață Gertruda copii trad. de Borgovan	1.50
Pedagogia lucrată pe bazele psihologice și etice ale realismului Herbartian de Popescu I.	4.—

Psihologia emfiscă sau știința despre suflet între marginile observațiunii de I. Popescu	4.—
Scriptologia sau modul de a învăța ertitul scriind	1.60
Dicționar universal al limbii române de L. Șăineanu	8.—
Metodul fenomimic aplicat la învățarea cetitului și scrisului românesc de Boieriu-Codrea	2.—
Schițare de prelegeri pedagogice de I. Fr. Herbart trad. de Florea A.	1.—
Caragiale: Schițe nouă	2.50
Oardă P. C.: Raze de lumină	2.—
Catkrein S. I. V.: Concepția catolică despre lume în trăsăturile ei fundamentale cu specială privire la morală. Căluza apologetică în problemele mari ale vieții pentru toți oamenii culti, tradusă de F. Th. Falewski	1.—
Charles Sane Teor: Sistemul solar. 2 vol. trad. de Anestin	—60
Dușmanii reformei învățământului în fața pedagogiei moderne I. Nădejde	1.—
Învățământul popular în Bulgaria de Cristescu	—80
Problema învățământului oamenilor în Franța de El. Constantinescu	3.—
Metoda practică de cusut, croit și confecționat rufăria în special cu 192 figuri în text de I. Dinescu	4.50
Analise psihologice de dr. Iosif Blaga	2.50
Organizarea liceului în Germania și la noi de C. G. Ionescu	3.30
Ideile lui John Hocke asupra educațiunii de P. C. Cioflan	4.—
Lecțiuni practice din Istoria naturală de R. Prișcu	2.—
Elementele psihologice de I. Găvănescu	4.80
Regenerarea prin cultura fizică de I. Zăvoianu	2.75
Didactica specială sau metodică învățământului în școala primară de G. Pa-Patriciu	2.—
Istoria pedagogiei de Gr. Borgovan	3.—
Îndreptar teoretic și practic pentru învățământul intuitiv de V. Gr. Borgovan	2.40
Copii cu rele porniri și școlile de îndreptare de C. Meissner	1.50
Modele de cusături naționale de E. A. Marghiloman	—80
Educațiunea copilului nostru de C. D. Schianu	1.—
Treptele formale ale învățământului de dr. P. Șpan	1.60
Idei pregătitoare în pedagogie de dr. P. Șpan	3.—
Metodica școlii populare de dr. P. Pipoș	5.—
Didactica de dr. P. Pipoș	4.—
Pedagogia de dr. P. Pipoș	2.—
Didactica magna de Amos Comenius cor.	1.55
Câteva idei asupra educației de Hocke, trad. de G. Coșbuc, partea I. și II.	2.—
Pedagogia practică de Ad. Mathias	2.50
Introducere în pedagogia lui Herbart de Chr. Ufer	1.—
Leonard și Gertruda de Pestalozzi	3.10
Psihologia pedagogică de Em. Martig	3.50
Conferințe populare II, de G. Coșbuc	1.—
Cântece și coruri școlare de Chiriac-Bănulescu și Saxu	1.50

A apărut și se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad **Calendarul pe anul bisect dela Christos 1912**, cu un bogat cuprins de articole literare economice, poezii, glume și mai multe ilustrațiuni, între cari amintim pe a apostolului neamului *Nicolae Iorga* și a marelui mecenat *Vas. Stroescu*. Cu șematismele diecezei Arad și Oradea-mare. Prețul unui exemplar cu șematism 50 fil., fără șematism 30 fil. Revanzătorii capătă rabat.

La comande să se alătore și pentru porto postal 20 fileri de fiecare carte.

Redactor responsabil: Atanasiu Hălmăgian.

Se cercă

un candidat de avocat
într'o cancelarie avocațială din provincă.
A se adresa administrației „Românului“.

Caut

un candidat de avocat
cu praxă bună pe 1 Decembrie. Condiții foarte favorabile.

Dr. Alexandru Morariu,
avocat Ibașfalău (Erzsébetváros).

Cumpăr sau dau în schimb pentru alte obiecte
recipise de amanet,
aur, argint zdrobit și bijuterii

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

ARAD, str. Weitzer János,
(Palatul minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai
mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de
cumpărat. **Telefon 438.**

„IANER“ cremă neunsuroasă.

Cel mai nou produs
higienic pentru
curățirea și înfrumusețarea
pielei.

Înlătură petele
galbene, bucele pricinuite
de înfierbințeli, sgrăbunțe și
alte necurătenii de
piele. Crema aceasta
ziua se poate folosi
mult mai cu succes.
1 teglă 1 cor.

„IANER“ pudră. E non plus ultra pudrei. Bună
la băluri, saloane și de ziua
folos, care acoperă încreșturile și e cu totul nestrăcioasă
în culorile: roză, albă și cremă. **1 cutie 1 coroană.**

„IANER“ săpun. 1 bucată 60 fleri.

„IANER“ pastă pentru dinți. 1 doză 1 cor.

„IANER“ apă pentru gură. Bună pentru
dinții scorburoși,
gingeii burețoși, contra mirosului greu de gură. **1 sticlă
cor 1.60, jum, sticlă 80 fl.**

„IANER“ esență pentru păr. Excelentă
pentru
înlăturarea mătreței și contra
căderii părului. **1 sticlă, 1
cor. 30 fl.**

„IANER“ pomadă pentru creșterea
părului. — **1 teglă 2 coroane.**

„IANER“ vâpseală pentru păr pentru a
colora în
negru, brunet, ori în blond
părul sur și cărunt. Nereușita
colorii e eschisă. La comanda
să se noteze că părul încărunțit
în ce culoare să se vâpsească
(negru, brunet). **Un
carton 4 coroane.**

„IANER“ apă, care face părul blond,
Pentru a vâpsi în timp scurt,
în băl. auriu, părul blond,
roșu, chiar și brunet ori
negru. **1 sticlă 4 coroane.**

Discretă și zilnică expediție cu poșta. — **Telefon 476.**

Pentru înconjurarea contrafacțiilor numai „Preparatele
lui Rudolf Ianer“ ieșite din farmacia sa ca valoare și
se pot căpăta la

Farmacia „Maria ajutătoare“ a lui
Rudolf Ianer, Temesvár, Gyárvaros Fő-ut 72.

Andrássy Gábor mäsar

— Arad, str. Kasza Nr. 45. —

Aduc la cunoștința on. public,
că în str. Kasza Nr. 45 am
deschis atelier de mäsărit.
Primește totfelul de lucrări
pentru zidiri și mobile în
bransa mea, executându-le
prompt și conștințios. Co-
mandele din provincie le ex-
cut prompt. Rugând binevoi-
torul sprijin al on. public,
român

Cu toată stima:

Andrássy Gábor,
mäsar de mobilă și zidiri.

Birou de informații!

Cunoscând multele lipsuri ale publicului romă-
nesc din provincă, m'am hotărât să deschid în
Budapesta un

Birou de informații și Agentură românească.

Orice informație relativ la petițiile înaintate la
ministerii și la alte foruri, orice informații co-
merciale și în general în orice cauză dau în
restimp de 2-3 zile, ori-și-cui rezolvând toate
chestiile în modul cel mai cinstit. Urgitez re-
zolvirea petițiilor. Vorbesc în persoană cu re-
ferentul cauzei și rog rezolvire favorabilă. Fac
tot felul de mijlociri comerciale și comande.
Prețuri moderate, serviciu prompt, informații
detașate. — La aviz aștept la gară.

L. Olariu, Budapest, Lajos-u. 141. III/19.

ASSAEL Telef: 835
IACOB și FIUL

Arad, drumul Radna 23.

Fabrică de mașini, motoare,
instrumente și mașini agri-
cole. Lifturi de povară. — Pla-
nuri și preliminară gratuit.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică
împreună cu becuri, esecută și
furnizează prompt sub cele mai
favorabile condiții de plătire.

Cine dorește un fonograf bun?

Să se adreseze cu toată încre-
derea subscrișului și va fi pe
deplin satisfăcut. Cereți catalog.

Biciclete de strap și de sport
poți căpăta cu prețurile cele mai
moderate dela firma

KOCH DANIEL

întreprindere de instalare a sonerilor și te-
lefonului precum și montarea bicicletelor.

ARAD, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

**Desfacere de
prăvălie!!!**

Marfa din magazinul meu
voi vinde-o

cu prețuri foarte reduse.
Desfacere autorizată s'a
început de câteva zile.

**In săptămâna
asta se vinde:**

mănuși de pieleglacé
pentru dame,
specimene fine, negre, albe
și colorate.

Părechea **75** cr.

**Stofe pentru
costume și haine**

negre și în toate colorile.

HOFFMAN SÁNDOR
ARAD, (Palatul teatrului).

Pânze și șifonuri

Confecție pentru dame
și fete. — Covoare,
perdele, plapome, blă-
nării.

Se vând

cu prețuri uimitoare de
ieftine, până ce se va
desface asortimentul

Flanele tenis fine în
preț de 25 cr. Fla-
nele de dame în toate
colorile.

**Rog priviți ga-
lantarele mele!!**

„GLORIA“
INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII ÎN PUJ.

Subscrisa direcțiune escrie concurs pentru suplinirea postului de

Contabil

la institutul de credit și economii „Gloria“ în Puj, sub următoarele condițiuni:

a) Salariul să fixezează în **2400 cor.** anual și tantema statutară, celelalte condițiuni de angajare să vor stabili prin învoiala reciprocă cu direcțiunea.

b) Petenți să adeverească:

1. Că au absolvat școalele comerciale sau că sau specializat în afaceri de bancă, încât pot conduce contabilitatea independent.

2. Că sunt liberi de miliție.

3. Ce limbi posed.

c) Rugările de concurs instruate cu documentele necesare să se înainteze la subscrisa direcțiune până în 15 Decembrie 1911.

d) Cei cu praxă vor fi preferiți.

Din ședința direcțiunii institutului de credit și economii societate pe acții „Gloria“.

P U J, la 19 Noemvrie 1911,

Direcțiunea.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu pre-

țurile cele mai moderate

Au sosit cele mai frumoase și mai noi ghete de vară și toamnă.

Ghetele de bărbați și dame
Salamander

cu renume mondial, se capătă în
culoare galbină și neagră cu 16
coroane 50 fileri exclusiv la mine.

Weinberger János

prăvălie de ghete de rangul I-ii.

Arad, piața Andrassy Nr. 20.

Comanțele din provincă se
execută încă în aceeași zi.

25 (11)

Tobuze pentru țigarete
de fabrica

Bardou

care sunt mai bune și mai
plăcute, — se capătă la:

Librăria FRĂȚII ROTH

Arad, Andrassy-tér. Vis-à-vis de Monumentul-sfânt.

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de curățirea și nobilitarea feței**, care se deosebește de toate mijloacele cunoscute până acum este

Pudră Serail a lui Rozsnyay.

Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tinerească imprimată feței o finețe de catifea, îndepărtează pistrii și alunițele, netezește încrețiturile.

Prețul unui tub 1 cor.

Serail crema a lui Rozsnyay.

Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate produsele mele de Serail, constă din substanțe nevătătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru însușirea ei de a ascunde scăderile.

O cutie 1 cor. 20 fil.

Săpun Serail a lui Rozsnyay.

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea

O bucată 70 fileri.

Pe poștă le timite:

farmacia **R o z s n y a y**
Arad, Szabadság-tér.

Comande din provincă să efectuească încă în aceeași zi.

Fondat în anul 1885.

Fondat în anul 1885.

„TIMIȘANA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN TIMIȘOARA.

Centrala: Timișoara-centru (Belváros) Piața Balázs-tér Nrul 1 (Palatul Mocsonyi).

Filialele: :: Buziaș, — Recaș, — Ciacova, — Delta. ::

Capital propriu 1,500.000 cor. Depuneri 5,000.000 cor.

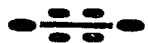
Telefon: Centrala, Direcțiunea: Nrul 510. :: :: Contabilitatea: Nrul 1149.

„ Filiala Buziaș Nrul 10: Filiala Recaș Nrul 14. Filiala Ciacova Nrul 16. Filiala Delta Nrul 26.

Depuneri spre fructificare, despre cari eliberează libel. Administrează depuneri cu case de economizare.

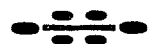

Plătește deponenților după mărimea sumei depuse 4 și jumătate și 5 procente interese, fără nici o detragere.

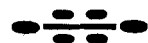

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat.

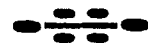
Depuneri până la 10.000 cor., după starea casei se plătesc și fără abdicere.

Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acordă împrumuturi hipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.

Singurul institut de asigurare ardelean

„TRANSSYLVANIA“ SIBIU, str. Cisnădiei 5.

Edificiile proprii.

Asigurări împotriva focului,

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile, etc. pe lângă premii recunoscute de cele mai favorabile condiții.

Asigurări asupra vieții

(pentru învățători și preoți români gr.-or. și gr.-cat. dela așezămintele confesionale cu avantajii deosebite), pe cazul morții și cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asigurări de zestre (copii), pentru serviciul militar, asigurări pe spese de înmormântare.

Asigurări de accidente corporale,

contra infracției (furt prin spargere), și alte nenorociri întâmplătoare.

Asigurări contra grindinei (de piatră). Asigurări de pagubă la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910.	K.	5,003.540-78
Capitale asigurate pe viață achitate .	„	4,834.801-12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1910	{ foc	„ 119,830.992-—
	{ viață	„ 11,020.266-—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	2,204.317-—

Prospecte în combinațiile cele mai variate se trimit și se dau gratuit orice informații în birourile direcțiunei, str. Cisnădiei nr. 5, la agentura principală în Arad, Brașov și Cluj precum și la toate agenturile locale.

Persoane versate în acuziții, cari au legături bune, se primesc în serviciul institutului cu condiții favorabile.

Nouă tipografie românească în Arad, strada Zrinyi Nr. 1a.

Tipografia „Concordia”

atelier tipografic al ziarului „ROMÂNUL” și al
foii populare a partidului, „POPORUL ROMÂN”

Anunță cu adânc respect onoratului public românesc în-
trarea sa în activitate, în servițiul cultural al neamului,
stând la dispoziția comitetului nostru național. :: ::

Provăzută cu aranjament tehnic modern, care
îi dă putința să execute lucrări alese și
o o artistice în ale tipografiei, o o

Tipografia „Concordia”

are afară de mașina mare, cu care se tipăresc
organele publicistice ale partidului nostru națio-
nal, încă două mașini, noi, apte pentru executarea
celor mai fine lucrări grafice :: :: :: ::

Tipărituri de bancă, tot soiul de tipărituri pentru birouri
avocațiale, invitații, anunțuri și orice fel de tipăritură se
execută solid, frumos și se compută cu prețuri moderate la

Tipografia „Concordia”

Roagă onoratul public românesc pentru binevoitorul sprijin.